

FØRSTE STEG

NR. 1 / 2020

Et tidsskrift for barnehagelærere
fra Utdanningsforbundet

Vi må orke å **ta innover oss** at seksuelle overgrep kan skje, for å oppdage dem. Og det er nettopp det som er så vanskelig; å tenke at en nabo, en mamma i barnehagen eller en pappa på allidretten kan være en overgriper.

Tema
Overgrep mot barn

**BLI MED
PÅ LEKEN**

Nordiske Impulser 2020 - Oslo 4-5. mai

DEN VIKTIGE LEKEN

Lekesterke barn og lekekloke voksne

Hvorfor er leken så viktig? Og hvordan kan lekekloke voksne berike leken i barnehagen? Dette får du svar på fra ni av Nordens fremste lekeforskere i Oslo 4-5. mai.

Maria Øksnes/Margareta Öhman/Birgitte Fjørtoft

Trude Anette Brendeland/Stig Brostrøm

Jan Kampman/Helle Marie Skovbjerg

Monica Nilsson/Ellen Beate Sandseter

Konferansen arrangeres 4-5. mai 2020 i Oslo kongressenter.

Det koster kr 3250,- å delta. Grupperabatt ved 4 eller flere

deltakere: kr 3.000,- Medlemmer av Barnehageforum: Kr 2.750,-

Påmelding: www.utviklingsforum.no,

post@utviklingsforum.no eller telefon: 21 53 03 30

Foto: Knut Rune Johansson

**Nytt nummer av
Barnehagefolk/Leken**

**Les mer og bestill på
barnehageforum.no**

INNHold

16

Tema: Vold og overgrep mot barn

- 12** 1 av 20 barn har opplevd overgrep, viser ny forskning
- 16** I Asak barnehage tør de å tenke at overgrep skjer
- 20** Slik kan du snakke med barn om seksuelle overgrep
- 22** Alle barnehagene i kommunen har egen ansatt spesialpedagog

Reportasjer

- 26** Det du sier til barnet, kan gi det et godt eller dårlig selvbilde
- 34** Barna får bedre barnehagestart med tre måneders tilvenning
- 44** I Mexico øver barna på å krabbe i barnehagen

Fag og forskning

- 48** Enkle leker til samlingsstunden
Cecilie Dyrkorn Fodstad og Sveinung Næss
- 52** Kjenneteikn på seksuelle overgrep mot barn
Natalie Knutson Halland og Kirsten Flaten
- 58** Systematisk arbeid må til for å hjelpe barn utsatt for overgrep og vold
Siri Søftestad, Bess M.S. Thormodsæter og Anita Kverneland

Meninger

- 64** På liksom: Er det innafor å være introvert?
Morten Solheim
- 66** Hvordan bruker vi tiden vi har i barnehagen?
Kathrine Mathilde Fagereng
- 68** Å møte barnas følelser gir resultater
Kristin Øien Bjørvik

30

06

HVER GANG

- 4** Leder
- 6** Barnehagen min:
Kullungen på Svalbard
- 10** Nyhetsblikk
- 25** Sideblikk **Line Melvold**
- 30** Mitt barnehageminne:
Fred Buljo i KEiINO
- 32** Lekelyst:
Magiske gjenbrukskostymer
Trude Anette Brendeland
- 37** Juss: Nå er kravet om likestilling skjerpet
Bjørn Saugstad
- 38** Portrett: Thomas Gitz-Johansen
- 42** Min doktorgrad: Teresa K. Aslanian
- 43** Styreblikk **Andreas Lund Moseid**
- 51** Studentblikk **Petter Ruenes Jensen**
- 57** Nye bøker
- 71** Kontaktforum barnehage: Sa jeg god morgen til alle som kom i dag?
Ann Mari Milo Lorentzen

SAGT I DETTE TIDSSKRIFTET

«Det er absurd at politikerne snakker om læring for barnehagebarn, som kan være seks måneder gamle. Mange kan verken gå eller prate.»

THOMAS GITZ-JOHANSEN PÅ SIDE 28

– Du spurte aldri

Tre ord går ofte igjen når voksne som barna er trygge på, spør hvorfor de ikke har fortalt om overgrep tidligere: – Du spurte aldri, svarer barna.

1 av 20 barn har vært utsatt for seksuelle overgrep eller vold, viser en undersøkelse fra Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS). Det tar i snitt 17 år før de forteller om det, viser en annen studie fra samme sted. En av ti som blir utsatt for seksuelle overgrep, opplever det før de er seks år. Det viser hvor viktig det er for alle voksne, og spesielt de som jobber med barn, å kunne snakke med barn om vold og overgrep. 10 prosent av barnehageansatte vet ikke hvordan de skal avdekke om barn har vært utsatt for seksuelle overgrep, viser en studie ved Høgskolen på Vestlandet. 20 prosent av de ansatte sier de ikke diskuterer overgrep på jobb. Det er urovekkende.

Asak og Linbråten barnehager i Lillestrøm kommune gjør noe med det. Der øver de ansatte på å snakke med barn om kropp og seksualitet gjennom et eget samtaleverktøy og et digitalt rollespill. Det gir alle ansatte mengdetrening. Resultatet er slående. De oppdager mer enn før, de ansatte blir tryggere og modigere når det gjelder å snakke med barna, og de snakker lettere med kollegaer. Også barnehagene i Vennesla kommune har mange av de samme resultatene etter å ha jobbet systematisk med å forebygge og avdekke vold og overgrep. De har gitt ansatte opplæring og lagt temaet inn i sine rutiner og årsplaner.

– Vi må orke å ta innover oss at seksuelle overgrep kan skje, for å oppdage det, sier styreeren i Asak barnehage. Og det er nettopp det som er så vanskelig; å tenke at en nabo, en mamma i barnehagen eller en pappa på allidretten kan være en overgriper. Frykten for å ta feil. Frykten for å ta feil kan bli mindre om barnehagene jobber systematisk, øver på å snakke med barna og diskuterer bekymringer med kollegaer eller andre fagpersoner. Barnehagene i Lillestrøm og Vennesla kan være gode forbilder.

Vold og overgrep mot barn bør også få en mye større del i barnehagelærerutdanningen. Kunnskap er viktig for å gi barnehagelærerne trygghet. Tryggheten vil smitte over på barna og gi tillit. Kanskje tør flere fortelle. Barnehageansatte må øve på hva de skal si hvis et barn under måltidet sier at gulroten ligner på tissen til pappa. Og vi bør la være å fremstille overgripere som monstre som tar med barn i biler. Overgriperne er oftest foreldre, besteforeldre eller andre nær barnet. Og vi må tørre å spørre barna når vi er bekymret. Det kan åpne døren til barnets vonde hemmelighet. Da kan enda flere barn få hjelp.

Line

**Line Fredheim
Storvik**

Ansvarlig redaktør
line@utdanningsnytt.no

FOTO: BJØRN INGE KARLSEN

Her får du nyheter,
forskning og debatter
innen barnehagefeltet
mens du venter på neste
utgave av tidsskriftet.
[Facebook.com/forstesteg](https://facebook.com/forstesteg)

Ansvarlig redaktør

Line Fredheim Storvik
line@utdanningsnytt.no
930 42 094

ANNONSER

Mona Jørgensrud
mj@hsmedia.no
901 19 121

ABONNEMENT

Hilde Aalborg
abonnment@utdanningsnytt.no
911 99 989

KONTAKT OSS

forstesteg@udf.no
Post: Første steg, Utdanningsforbundet,
Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo
Besøk: Hausmanns gate 17, Oslo
På nett: utdanningsnytt.no/forste-steg

GRAFISK DESIGN

Mediamania,
mediamania.no

TRYKK

Ålgård Offset AS
Opstadveien 7, 4330 Ålgård
ISSN 1504-1891

Bekreftet opplag: 31 051 ifølge

Fagpressens Mediekontroll

Utgiver: Utdanningsforbundet

Utgivelsesdato: Første steg nr. 1 2020:
28. februar.

Første steg er medlem av Fagpressen og redigeres etter Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakatens regler for god presseskikk. Den som likevel føler seg urettmessig rammet, oppfordres til å ta kontakt med redaktøren. Pressens Faglige Utvalg, PFU, behandler klager mot pressen.

Stoff i tidsskriftet kan bare gjengis etter tillatelse fra redaktøren og med kildehenvisning.

Vi forbeholder oss retten til å lagre og utgi stoffet i elektronisk form fra vårt redaksjonsarkiv eller andre databaser som vi har avtale med, herunder å utgi stoffet via internett.

Forsiden:

Foto: NTB scanpix
Første steg nr. 2 2020 kommer 29. mai.

GODE MATVANER STARTER TIDLIG

Mat for minsten er et abonnement på frukt og ferdiglagde lunsjretter for barnehager. Menyen er variert, smakfull og ernæringsmessig godt sammensatt av sesongens råvarer. Måltidene bidrar til et variert og sunt kosthold, inspirerer til aktivitet og matglede som skal skape et godt grunnlag for de minste.

Bestill enkelt på matforminsten.no

AIKIO
SERVERING

Kullungen barnehage,
Longyearbyen, Svalbard

BARNEHAGEANSATTE får våpentrening

Alle nyansatte i barnehagene på Svalbard må på sikkerhetskurs **for å lære om farer som kulde, snø, skred og isbjørn**. Gunnhild og Hilde har også tatt jegerprøven.

TEKST: MERETE SILLESEN FOTO: MARIANNE OTTERDAHL-JENSEN

Det finnes flere hunder, isbjørner og snøskutere på Svalbard enn det finnes mennesker. Alle nyansatte i barnehagene på Svalbard må derfor gjennom et sikkerhetskurs både vår og høst.

– Alle som flytter til og bor på Svalbard, må forholde seg til isbjørnfaren. Det er en naturlig del av hverdagen for alle som bor

her at våpen blir tatt med på turer, sier enhetsleder Gunnhild Antonsen i Kullungen barnehage.

LÆRER OM KULDE OG VÅPEN

På sikkerhetskurset lærer de om farer som kulde, snø, skred og isbjørn. De lærer også om ferdsel i naturen og håndtering av våpen. Sysselmannen har egne retningslinjer for dette.

– Både Gunnhild og jeg har jegerprøven, vi har våpenlisens, og vi kan håndtere våpen, sier stedfortreder og støttepedagog Hilde Gjersdal Aske.

– Vi har prosedyrer for oppbevaring og bruk av våpen, og utlevering av våpen til de ansatte. Riflene og signalpistolene oppbevares i godkjente våpenskap som barna ikke har tilgang til, sier Hilde.

Hun forteller at de har brukt våpen på godkjent skytebane, men ikke i forbindelse med arbeidet med barn.

De ansatte er også med på førstehjelpskurs og brannvernkurs annethvert år, og barnehagen har fire brannøvelser i året, to av dem er uvarslet. Barnehagen har montert kodelås på alle inngangsdører. Ikke på grunn av isbjørn, men fordi uvedkommen-

ISBJØRN: Skiltet som viser isbjørnfare, er det første vi ser på vei fra flyplassen i Longyearbyen. Det er bare i bykjernen det er trygt å ferdes uten våpen.

VÅPENTRENTE: Enhetsleder Gunnhild Antonsen (t.v.) og stedfortreder og støttepedagog Hilde Gjersdal Aske i Kullungen barnehage på Svalbard har begge tatt jegerprøven for å kunne beskytte seg mot isbjørn. De har hatt skytetrening på skytebane. Heldigvis har de aldri fått bruk for det.

Barnehagen min

VÅPEN: Gunnhild og de andre ansatte passer nøye på at ingen barn kommer i nærheten av våpnene. De oppbevares i et sikkert våpenskap i barnehagen og ikke der barna er, forteller pedagog Hilde.

RUTINER: – Jeg setter pris på de gode rutinene med klespakker, sier mamma Stine Teigen. Sønnen Liam har bodd hele livet sitt på Svalbard.

Kullungen barnehage

- ligger i Longyearbyen på Svalbard og ble åpnet i 1997
- arkitekttegnet for å fungere i de spesielle værforholdene
- tre avdelinger med 47 barn fra 1 til 6 år
- uteplass med fangsthytte, grillhytte og klatretårn
- har barn fra 15 land
- 14 ansatte, inkludert kjøkken-assistent
- barnehageloven gjelder ikke, men intensjonene følges
- åpningstid: 07.30–16.30

de, som turister, har kommet inn i barnehagen for å se på de lokale barna eller gå på do. I Longyearbyen bor det cirka 2200 personer fra 52 ulike land. Barnehageloven gjelder ikke på Svalbard, men intensjonene følges.

KLESPAKKER MED BESTEMTE KLÆR

Enhetslederen forteller at Kullungen barnehage har litt andre utfordringer enn barnehager på fastlandet. En av dem er barnas klær. Alle barna har fire hyller pluss knagger i garderobene og de ansatte lærer foreldrene å lage «klespakker». Det vil si at foreldrene legger klær som barn skal ha på seg i parkdressen, og dressen brettes som en «pakke» med alt inni, slik at det er lett for barna å ta på seg alle lagene med ull avhengig av vær. Vinden kan utgjøre en større fare enn kuldegradene på Svalbard. Luer med pelskant er derfor nødvendig, slik at ansiktet beskyttes mot vinden og

kulde. Kuldekrem brukes aldri. Det er, ifølge de ansatte, viktigere å ha pelskant rundt luene, så vinden går forbi ansiktet.

– Regelen om å være inne når det er kaldere enn minus ti, gjelder ikke hos oss. Barn kan godt være ute bare de er riktig kledd, sier Hilde.

TRYGGE FORELDRE

– Jeg liker å være ute og leke på isen, sier Liam Teigen (4). På Svalbard er det is ute store deler av året. Mamma Stine Teigen har bodd på Svalbard siden 2003, så Liam er ikke vant til noen annen hverdag.

– Det stilles krav til klær og utstyr i barnehagen, og jeg setter pris på de gode rutinene med klespakker, sier Stine.

Hun sier Liam stortrives i barnehagen, og hun føler seg trygg på at barnas sikkerhet blir ivarettatt. Siden det er mange som ikke har familie på Svalbard, blir barne-

LEGO: Håkon Hammervoll Helgesen (5), Edward Prytz Mathisen (5) og Kristian Øyll Halvarp (5) er ivrig opptatte med å bygge Lego. Guttene leker også ute uavhengig av vær og vind.

«Regelen om å være inne når det er kaldere enn minus ti, gjelder ikke hos oss. Barn kan godt være ute bare de er riktig kledd.»

hagen fort et knutepunkt, der foreldrene gjerne tar en kopp kaffe ved levering og henting.

STØRSTE FAREN ER SNØSKRED

Enhetsleder Gunnhild forklarer at en av de største farene på Svalbard er snøskred. Dette er noe som alle på Svalbard må forholde seg til både privat og i jobb. Både Gunnhild og Hilde var til stede under rasene i 2015 og 2017. De opplevde at hele befolkningen ble godt ivaretatt av myndighetene. Barnehagen har ikke turer eller opplegg som gjør at de beveger seg i skredutsatte områder.

Hilde forteller at det er krav fra sysselmannen om sikkerhet når det gjelder is-

bjørn. Isbjørnfaren er reell, og bjørnen kan dukke opp overalt. De ansatte er ikke redde på jobb. Det er minimale sjanser for at bjørnen kommer inn i byen og til barnehagen. Er det observert isbjørn i nærområdet til Longyearbyen, går ikke barnehagen på tur utenfor bykjernen. Hver høst er førskolebarna med på reinjakt. Da er det godkjente jegere med. Hilde presiserer at de ansatte i barnehagen ikke fokuserer på farer dersom de ikke er reelle. De synes ikke det er naturlig å ta opp spørsmålet om ras med barna, og barna lærer ikke noe spesielt med tanke på isbjørn og sikkerhet.

– Dette er de voksnes ansvar, sier Hilde.

ramesil@hotmail.com

UBUDNE GJESTER: Etter gjentatte besøk av turister, som åpnet døren og gikk rett inn i barnehagen for å gå på do, fikk de ansatte montert kodelås på alle dører.

Forsker på samiske barnehager

Hvordan arbeider samiske barnehager med barns psykososiale miljø og trivsel innenfor en samisk sammenheng? Det skal forskere ved Telemarksforskning, UiT Norges arktiske universitet og Dronning Mauds Minnes Høgskole (DMMH) finne ut av. Studien går fra 2019 til 2022. Målet er å finne frem til god praksis som andre kan lære av. – For samiske barn har barnehagen en viktig betydning for å styrke og utvikle samisk språk og kultur, sier seniorforsker Monica Bjerklund ved Telemarksforskning.

«Barn, de skal man snakke til som til alle andre folk.»

Anne-Cath Vestly, forfatter

Barn som er lite fysisk aktive, har dårligere hjertefunksjon

Det viser en studie fra Norges idrettshøgskole blant 377 barn. Forskerne studerte graden av fysisk aktivitet hos barna, hvor lenge de satt i ro hver dag, oksygenopptak og hjertefunksjon. Professor Ulf Ekelund er overrasket over resultatet. Han sier det ikke er sikkert at barna har økt risiko for hjerte- og karsykdommer, men at det viser at barn bør være mer aktive. Anbefalingsen er minst 60 minutter om dagen.

forskning.no

Barnehageansatte vil lære mer om spesialpedagogikk

En av fire barnehageansatte sier de trenger mer kompetanse på å følge opp barn med spesielle behov, ifølge en OECD-rapport. Norge er blant landene der en høy andel av de ansatte har fått etter- og videreutdanning. Likevel etterlyser flere mer kunnskap om spesialpedagogikk.

kommunal-rapport.no

Upopulære barn er oftere syke

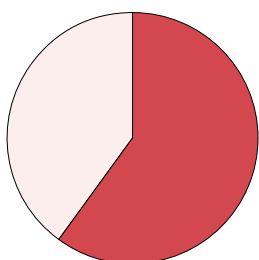
Populære barn er mindre utsatt for infeksjoner enn upopulære barn, viser studie. 573 barn fra to til seks år ble fulgt over tre år. – Det er interessant at vi fant en slik proporsjonal sammenheng, fordi det kan si noe om hvordan sosial ulikhet påvirker helsen, og at det starter tidlig i livet, sier forsker Vidar Sandsaunet ved Universitetet i Oslo. Antall infeksjoner ble kartlagt gjennom spørreskjema til foreldre. Populariteten ble målt ved at barna ble bedt om å tenke seg at de skulle kjøre buss, og spurt hvem de ville ha med. Store mengder forskning viser, ifølge forskeren, at sosiale relasjoner er viktig for helsen, og det kan antyde hvor viktig det er at alle barn blir inkludert i barnehagen.

Afterposten

3135

kroner er den nye maksprisen i barnehagen fra januar i år. Den gjelder både kommunale og private barnehager. Kommunene kan tilby foreldrene en lavere pris. Den kan også kreve matpenger i tillegg.

udir.no

66 %

av foreldrene mener arbeidet mot mobbing og mistrivsel er den viktigste saken de ønsker å være med å påvirke i barnehagen, ifølge en undersøkelse fra Foreldreutvalget for barnehager.

Barnehageansatte skal få opplæring i å oppdage vold og overgrep

Barnehager i Bodø, Asker og Agder skal i år få kunnskap som gjøre dem i stand til å lettere identifisere når et barn er utsatt for vold eller overgrep og handle ut fra kunnskapen. Det er Stine Sofies stiftelse i samarbeid med Private barnehagers landsforbund (PBL) som tilbyr opplæringen i et pilotprosjekt i 2020. Målet er at flere barnehager skal få tilbudet. To i hver barnehage, styrer og en ansatt, skal delta på tre opplæringssamlinger og får ansvar for at det faglige innholdet blir implementert i barnehagen.

stinesofiestiftelse.no

Mors utdanning bestemmer tiden barna er i barnehagen

Mødre med yrkesutdanning har barna lengre i barnehagen enn mødre med høyere utdanning, viser en studie fra Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd i Danmark. 2326 foreldre til treåringer deltok. 11 prosent av barna som har mor med høy utdanning, er i barnehagen over åtte timer daglig. Tallet for barn av mødre med yrkesutdanning er 23 prosent. En årsak kan være at de med yrkesutdanning har mindre fleksibel jobb.

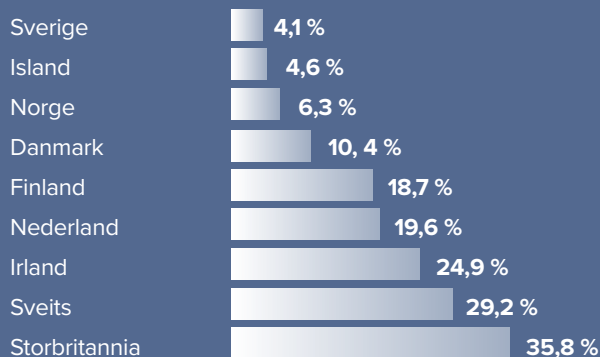
Børn & unge

8000

barn som har rett til gratis kjernetid i barnehagen, bruker ikke ordningen. Det tilsvarer et av fem barn. Foreldrene må samlet tjene under 548 500 kroner året for å få denne retten. NTB

NORDEN HAR BILLIGST BARNEHAGEPLASS

Så stor prosent av inntekten bruker par med gjennomsnittlig inntekt på fulltids plass i barnehage i Europa:

Snitt
OECD-land:
13 %

Kilde: OECD net childcare costs indicator (2019) data.
oecd.org/benwage/net-childcare-costs.htm

21 %

av kvinner og 8 % av menn har
blitt utsatt for seksuelt krenkende
atferd før de fylte 18 år.

23 %

av norske barn og unge
har hatt ubehagelige
opplevelser på nett.

17,5 år

Det tar i snitt 17,5 år før en
som er utsatt for seksuelle
overgrep, forteller om det.

Overgriperne er som oftest en venn, bekjent, nabo, kollega, partner eller tidligere partner.

Kilder: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS, 2014 og 2011), Kunnskapsoversikt Høgskolen i Harstad 2015 og EU kids Online

1 AV 20 BARN har opplevd overgrep

Det tar rundt **17 år** før barna forteller om det.

TEKST: **LINE FREDHEIM STORVIK**
ILLUSTRASJONSFOTO: **NTB SCANPIX**

**«Å VÆRE UNDER FEM ÅR, ER EN
RISIKOFAKTOR FOR Å BLI UTSATT
FOR VOLD OG OVERGREP.»**

1 av 20 barn under 16 år har opplevd seksuelle overgrep, viser en ny undersøkelse. En av ti har opplevd fysisk vold gjentatte ganger i oppveksten. Mer enn 9200 ungdommer mellom 12 og 16 år deltok i undersøkelsen fra Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS).

– Å være under fem år, er en risikofaktor for å bli utsatt for vold og overgrep, viser tidligere forskning, fordi de har vanskelig for å slippe unna foreldrene. Det er foruroligende. Derfor er det viktig å avdekke det så tidlig som mulig, sier en av forskerne bak studien, Else Marie Augusti.

GA VARSOMT FREM

1 av 20 barn har opplevd alvorlig fysisk vold i oppveksten, som å bli sparket, slått eller banket opp. En av fem har blitt lugget, kløpet eller fått klapps med flat hånd. For rundt en fjerdedel av barna skjedde volden før de var seks år. En av fem har opplevd psykisk vold fra foreldre.

– Det ser vi alvorlig på, sier forskeren.

Seks prosent av barna har opplevd seksuelle overgrep fra voksne. En av ti som blir utsatt for seksuelle overgrep, opplever det før de er seks år. Under halvparten av dem har fortalt noen om det. Foreldrene er overgripere i 25 prosent av tilfellene.

– Vi må tørre å tenke tanken om at vold og overgrep skjer, først da tør man se etter, sier Augusti. Hun råder barnehageansatte til å gå varsom frem og ikke presse barnet. Still åpne spørsmål.

– Vær lyttende og engasjert hvis du får et barn i tale, ikke vær dømmende, men

Om undersøkelsen

- 9240 norske ungdommer fra 12 til 16 år deltok.
- 1 av 20 har opplevd alvorlig fysisk vold fra foreldre, som å bli sparket, slått eller banket opp.
- 1 av 5 har blitt lugget, kløpet eller klapset med flat hånd.
- 1 av 5 har opplevd psykiske krenkelser fra foreldrene.
- 1 av 20 har opplevd seksuelle overgrep fra en voksen, som regel utenfor hjemmet. I 25 prosent av tilfellene var overgriperen en forelder, oftest far.
- Over 44 prosent av ungdommene som har opplevd seksuelle overgrep fra voksne, har ikke fortalt om det. Det samme gjelder 50 prosent av dem som har opplevd fysisk vold hjemme.

Kilde: Rapporten *Ungdoms erfaringer med vold og overgrep i oppveksten – en nasjonal undersøkelse av ungdom i alderen 12 til 16 år* (2019) fra Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS).

FØR DE ER SEKS ÅR: En av ti som blir utsatt for seksuelle overgrep, opplever det før de er seks år, forteller forsker Else Marie Augusti ved Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS). Foto: Annika Belisle

bekreft det barnet sier. Du trenger ikke si så mye når barnet først snakker, sier Augusti.

OVERGRIPEREN ER IKKE ET MONSTER

Hun sier de ansatte ikke skal være redde for at barna kan bli traumatisert av å snakke om sine erfaringer i trygge omgivelser, og at det er viktig at barna får vite at de ansatte har en plikt til å si ifra og gjøre noe. Forskeren sier det finnes myter om vold og overgrep; overgriperen er et monster, og barn blir tatt inn i biler. Barn som utsettes for overgrep, får ikke det til å stemme med virkeligheten.

– Barn som utsettes for overgrep, er ofte også glad i foreldrene sine, foreldrene er ikke monstre, sier Augusti.

Psykologspesialist Ane Simonsen mener det er like viktig for barnehagelærere å øve på å snakke med barn om vold og overgrep som å ha brannøvelser.

– Hvem er vel flinkere til å snakke med barn enn barnehageansatte, men det store hinderet er at folk kvier seg for å ta tak i det, sier Simonsen. Hun jobber i Regionalt ressurscenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging, region Øst (RVTS Øst). De har laget verktøyet «Snakke», et digitalt verktøy der du kan øve på vanskelige samtaler med barn.

BARNA SENDER TESTBALLONGER

– Barna sender ut testballonger for å sjekke om du er en voksen som tør å høre historien. For at vi voksne skal fange det opp, må vi tro på signalene, sier Simonsen. I stedet for å tenke at det ikke er noe, så bør ansatte stille seg spørsmålet om hva de tror er årsaken til det barn forteller, mener Simonsen. Åpne spørsmål er bedre enn lukkede. Bekreft det barnet forteller, lytt mer enn du snakker og tål pauser. Andre tips i samtalen med barna er å møte barnet med nærhet og interesse. Ikke press barnet til å snakke.

line@utdanningsnytt.no

«BARNA SENDER UT TESTBALLONGER FOR Å SJEKKE OM DU ER EN VOKSEN SOM TØR Å HØRE HISTORIEN.»

12 TIPS til samtalen

1.

Bygg tillit

Ta med puslespill, tegnesaker eller noe annet i samtalen, eller snakk om barnets katt.

Vær til stede

Vis interesse og nærhet og skap trygghet; vis at du er en som tør å i si de ordene, dette kan jeg tåle å høre, være bekreftende. Eksempel: «Jeg har truffet andre barn som har opplevd det samme som deg».

?

3.

Still åpne spørsmål

«Fortell meg det med dine egne ord. Det er jo du som vet best hva som skjer. Hva gjør du når pappa eller mamma er sint? Hvordan er det å være deg da?»

4.

Gjenta og oppsummer

Gjenta det barnet forteller med barnets egne ord, og oppsummer underveis. Da vil barnet korrigere deg om du har misforstått.

Lytt mer enn du snakker.

6.

Tål pauser

Da kommer det ofte mer. Når det har vært pause en stund, kan du for eksempel si: «Nå ble det stille her, det ser ut som du tenker på noe. Jeg lurer på hva du tenker på?»

7.

Vær godt forberedt

Forteller barnet deg noe, så fortell barnet at det er modig, at det var bra barnet sa ifra, og at voksne ikke skal gjøre slik mot barn.

8.

Vær ærlig

Ikke lov at du ikke skal si det til noen, men si at du må fortelle det videre.

Snakk med barnet om følelser som skyld og skam.

10.
Sett deg inn i meldeplikten.

11.

Vær bevisst egne reaksjoner

Hvordan vil det være for deg, hvilke ord vil du bruke, og hvordan vil du reagere hvis barnet forteller at «den gulroten ligner på pappa sin tiss»?

12.

Unngå å presse barnet

La barnet bestemme hvor mye det vil fortelle. Da kommer det kanskje tilbake og forteller. Og gjør det ikke det, må du snakke med barnet igjen.

Her tør de å tenke at **OVERGREP SKJER**

I Asak barnehage øver de ansatte på å snakke med barn om kropp og seksualitet. Det har gjort det **lettere å avdekke og snakke om overgrep.**

TEKST: LINE FREDHEIM STORVIK FOTO: GEIR DOKKEN

En av fem barn har vært utsatt for seksuelle overgrep, viser tall fra Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS). Det tar i snitt 17,5 år før en som er utsatt for seksuelle overgrep, forteller om det. I Asak og Linbråten barnehager i Lillestrøm kommune jobber de for å gjøre noe med det. De er del av prosjektet Forebygging av seksuelle overgrep mot barn og unge i Lillestrøm kommune. Både barnehager, skoler, helsestasjoner, barnevernet, PPT og politiet er med. Målet er å forebygge og avdekke seksuelle overgrep og å gi barn et språk og naturlig forhold til følelser, egen seksualitet, grenser og gode og ulovlige berøringer.

– Vi må orke å ta innover oss at seksuelle overgrep kan skje, for å oppdage det. Vi må tørre å tenke tanken, sier Ann-Christin Veseth i Asak barnehage.

OPPDAGER MER ENN FØR

De barnehageansatte har fått opplæring i det forskningsbaserte samtaleverktøyet *Mitt valg*, som de bruker i samling med barna. De ansatte bruker også det digitale rollespillet *Å snakke med barn*, der de ansatte får mengdetrening i å snakke med barn om vanskelige tema.

– De ansatte blir ikke tryggere av å gå på kurs, men må trene på de vanskelige samtalene, fordi de kanskje oppstår en gang i året. Styrene må sørge for at det jobbes systematisk med temaet, sier Veseth. Og de ser resultater.

– Vi oppdager mer enn før, de ansatte er blitt tryggere og modigere når det gjelder å snakke med barna. Barna

KAN DU SI NEI? Asak barnehage snakker med barna om kropp og seksualitet. – Hvis en gutt sier du må kle av deg, kan du si nei da? spør pedagogisk leder Linda Hermansen og får et unisont ja fra barna Theodor D. Bakker (t.v.), Bastian Svorkmo, Alma S. Axelsson og Agnes Egenæss Eide.

Snakke

- en digital opplæringsplattform der du kan øve på samtaler med barn utsatt for vold og overgrep
- utviklet av Regionalt ressursenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS)
- basert på forskning og bruker- og erfaringskunnskap
- gir ansatte mengdetrening på samtaler de ikke får trent på i hverdagen
- les mer: snakkemedbarn.no

ØVER: Språkpedagog Hanne Holm i Linbråten barnehage (i midten), styrer Ann-Christin Veseth (t.v.) og pedagogisk leder Linda Hermansen i Asak barnehage øver på vanskelige barnesamtaler om vold og overgrep via digitale rollespill i programmet «Snakke».

har fått et språk for å snakke om det som er normalt, lovlig og ulovlig, og de lærer om grenser for sin egen kropp, sier styreren. De ansatte har fått mer kunnskap om hva de skal se etter for å oppdage overgrep, og snakker lettere med kollegaene om det de oppdager. De fleste foreldrene er positive til prosjektet, men noen har vært skeptiske fordi de synes barna er for små.

BARN FORSNACKE SEG

– Vi ser mer etter hva barn uttrykker, som en voldsom lek med dukker. Før hadde vi kanskje ledd av det, nå tenker vi at det kan være uttrykk for vold hjemme, sier språkpedagog Hanne Holm i Linbråten barnehage. Gjennom rollespill øver ansatte på hva de skal si hvis et barn under måltidet sier «den gulroten ligner på tissen til pappa».

– Målet er å gi barna kunnskap om gode og vonde hemmeligheter og lovlig og ulovlig berøring, sier Holm. Barn kan også forsnakke seg, som å si at mamma slår når de snakker om at det ikke er lov å slå. Holm sier de undrer seg mer med barna enn før. Tidligere kunne de avfeie det når barnet sa at mamma er slem. Nå fortsetter de samtalen og kan få svar som at barnet ikke fikk is, eller at hun gikk fra barnet etter leggetid.

– Vi er mer sensitive, som når vi skifter bleier eller er med barn på do. Vi forteller hva vi gjør, og vil ikke barnet at vi skal skifte bleie, så tør vi tenke tanken: Hva handler det om? sier Holm.

– IKKE LETT Å SNAKKE OM

– Vi må tørre å tenke at det vi ser hos barnet kan handle om seksuelle overgrep, selv om det strider

«Vi må tørre å si til barna: Noen voksne liker å ta på tissen på barn, men det er ikke greit.»

mot vår natur. Du må tro det før du kan se det, sier styreren. De har også fått god draghjelp av NRK Super sin serie *Kroppen*, kurs med Eli Rygg og erfaringer fra prosjektet «Æ E MÆ» på Sortland.

– Vi må tørre å si til barna: Noen voksne liker å ta på tissen på barn, men det er ikke greit, sier styreren og påpeker at ikke alle voksne synes det er lett å snakke om overgrep.

– Det vil alltid være noen i en personalgruppe som har opplevd overgrep, og traumet kan komme opp igjen. Det samme med foreldrene. Vi snakker derfor om at de bør prate med noen om det, sier styreren.

BARN TROR MAMMA SPISTE FRØ

Pedagogisk leder Linda Hermansen tar med seg bam-

Seksuelle overgrep

HER ER SIGNALER BARN KAN GI:

- stemning
- uttrykksløs eller fattig mimikk
- trøtt
- kan ha mareritt
- kan isolere seg eller bli plagsomt kontaktsøkende
- utviklingen hos små barn kan gå tilbake
- unormal oppførsel
- aggressiv og vanskelig å forstå seg på
- trist eller veldig blid, du kommer ikke innpå barnet
- redd for av- og påklædnings situasjoner
- aggressiv seksuell atferd
- konsentrasjonsvansker

FYSISKE KJENNETEGN:

- magesmerter
- hodepine
- stramme, spente muskler
- søvnvansker
- smerter eller merker i tissen, rumpa eller munnen
- må ofte på do
- urinveisinfeksjoner
- blåmerker
- dårlige tenner, gulper eller kaster opp

Kilder: Margrethe Wiede Aasland og Asak barnehage

TRYGGERE: De ansatte oppdager flere overgrep enn før og er blitt tryggere på å snakke med barna etter at de har øvd på vanskelige samtaler, forteller språkpedagog Hanne Holm i Linbråten barnehage (t.v.) og styrer Ann-Christin Veseth og pedagogisk leder Linda Hermansen i Asak barnehage.

Mitt valg

- Mitt valg eies av en stiftelse opprettet av Lions Norge.
- Programmet er basert på Lions Quest, som brukes over store deler av verden.
- Barna lærer å bygge relasjoner og vennskap, å håndtere tanker og følelser og å sette grenser for seg selv og respektere andres, og lærer om kropp og seksualitet.
- Les mer på determinnvalg.no og få gratis tips under #snakkerom.

sen Leo i samlingsstund. Da vet barna med en gang at de skal snakke om kroppen.

– Leo har fortalt meg at det er viktig å si nei. Hvis en voksen sier at du skal sitte på fanget, kan du si nei da? spør Linda. Hun får et unisont ja fra barna.

– Hvis noen ikke hører på deg når du sier nei, hva kan du gjøre da?

– Da kan jeg si det til en voksen, svarer Alma S. Axelsson (6). Hermansen sier det er bra å snakke med barna om kropp og seksualitet før det blir flaut.

– Har du en naturlig samtale, får barna nye begreper. Noen barn tror de ble til etter at moren spiste frø fra butikken, sier Hermansen. Hun sier de er mer oppmerksomme på signaler enn før; som utagerende eller innagerende atferd, sårbarhet og hvordan barna er mot hverandre.

VIKTIG MED BEREDSKAPSPLAN

– Vi erfarer at når vi begynner å snakke om overgrep, så kommer det opp saker, sier daglig leder Annica Øygard i stiftelsen Mitt valg. Hun sier det er viktig at kommunen har en beredskapsplan, slik at de ansatte blir trygge på hvordan de skal håndtere det som barna forteller.

– Når vi snakker om kjønnsorganer, kan de oppleve at barn forteller: Når mamma sier jeg skal sleike henne i tissen, stønner hun, det synes jeg er ekkelt, forteller Øygard. Mitt valg er ikke et program for å avdekke overgrep, men for å forebygge.

– Ønsket er å styrke barna slik at de vet forskjellen på lovlige og ulovlige berøringer. Barn som blir utsatt for overgrep, kan ikke velge å komme ut av det, men barna skal vite at det er urett, og at de kan få hjelp, sier Øygard.

line@utdanningsnytt.no

20 år med leken på alvor!

Få vår jubileumskatalog med fantastiske tilbud kun for barnehager gratis tilsendt!
Les også om vår jubileumskonkurranse der premien er en hel lekeplass!

53 74 35 51

post@lekogpark.no

www.lekogpark.no

Slik kan du snakke med barn om seksuelle overgrep

– Jeg vil ikke leke elefantleken med pappa, sa barnet. Det var først da noen ba jenta fortelle mer om det, at **de avdekket seksuelt misbruk.**

TEKST OG FOTO: LINE FREDHEIM STORVIK

Barn har mange måter å snakke på. Det trenger ikke være ord, men kan være blikk, bevegelser og ulike typer atferd. Det kan være tonefall eller at de er veldig klengete eller skyver seg unna deg.

– Vi må lære barnas ulike språk og kommunisere på deres premisser, sier sosionom Siri Søftestad. Hun holdt kurs om seksuelle overgrep mot barn i regi av Utdanningsforbundet.

KAN IKKE FØLGE EN LISTE

– Du kan ikke avdekke overgrep bare ved å følge en sjekkliste med fem punkter. Du må jobbe med relasjonen for å skape tillit. Hvis du kjenner et barn godt, vil du ha større sjanse til å fange opp hvis det er noe bekymringsfullt, sier Søftestad.

Hun startet nettverket reddesma.no sammen med Øivind Aschjem. De jobber for å forebygge overgrep mot barn. Søftestad forteller om jenta som sa hun ikke ville leke elefantleken med pappa, da en ansatt snakket med barna om hva

Barnas ulike språk

- betroelser
- aggressiv eller seksualisert atferd
- lek
- mimikk
- kroppslige reaksjoner
- blikk
- bevegelser
- tonefall
- stemmевolum
- motorikk
- stemningsleie
- nærhet eller distanse

Kilder: Siri Søftestad, reddesma.no

Les også:

12 tips til å forbedre arbeidet med å forebygge overgrep mot barn
utdanningsnytt.no/forste-steg

«Du kan ikke avdekke overgrep bare ved å følge en sjekkliste med fem punkter. Du må jobbe med relasjonen for å skape tillit.»

de kaller det de tisser med. Det viste seg at faren kalte penis sin for «elefantens snabel» når han forgrep seg på jenta.

ULIKE SYMPTOMER

Sosionomen sier barn ikke alltid forteller det de opplever med ord. Barnet kan likevel vise smerteuttrykk, som redusert kontroll over egen atferd eller vansker med å regulere følelser. Barnet kan også ha kroppslige smerter og symptomer, eller reduserte kognitive ferdigheter. Søftestad forteller om jenta som hadde merker rundt håndleddene av at faren holdt henne nede. Hun gikk med T-skjorte slik at merkene var synlige, men ingen voksne kommenterte det.

DU SPURTE ALDRI

– Vi må prøve å forstå hva barnet formidler. Hva er det egentlig det betyr? sier Søftestad. Når voksne som barna er trygge på, spør hvorfor de ikke har fortalt om overgrepet tidligere, svarer veldig mange barn: «Du spurte aldri», forteller Søftestad. Hun sier barnet er avhengig av at det er personer rundt dem som er oppmerksomme og tar initiativ til samtaler, dersom barna sier noe som vekker uro.

– Barna tror det de opplever er vanlig, og noen former for misbruk trenger ikke være smertefulle for barnet, sier Søfte-

stad. Mens en trafikkulykke er kjent for mange, og traumet bearbeides i åpenhet, er det ingen som vet om overgrepene og kan beskytte, trøste og forklare barnet hva som har skjedd, ifølge sosionomen.

– Traumat kan skade områder i barnets hjerne som er helt sentrale for utviklingen. Barnet kan møte lukt, klær eller musikk som minner om misbruket, og kan reagere som når det var i fare, som ved å rive ned bøkene i en bokhylle, i forsøk på å beskytte seg. Vi tror barnet mangler impuls kontroll, men bør heller undre oss over hvorfor barnet reagerer som det gjør, sier Søftestad. Det er også viktig å være klar over at overgrep mot barn ikke bare er fysiske overgrep, men også psykisk vold som ord som kan knuse selvfølelsen. Mange kan også være vitne til vold og kren-

kelser. Ti prosent av alle kvinner og fire prosent av menn utsettes for overgrep før de er 13 år, ifølge tall fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet.

line@utdanningsnytt.no

ULIKE TYPER ATFERD: Barn har mange måter å snakke på. Det trenger ikke være ord, men kan være blikk, bevegelser og ulike typer atferd, ifølge sosionom Siri Søftestad.

OSLOMET

Nasjonal lederutdanning for styrere i barnehagen

Er du styrer i barnehagen og vil bli en bedre leder?

På oppdrag fra Utdanningsdirektoratet tilbyr OsloMet-storbyuniversitetet sammen med Høgskolen i Innlandet og Stiftelsen IMTEC lederutdanning for styrere/ass. styrere i barnehager.

Mål

Studiet skal utvikle lederferdigheter til å bli bedre yrkesutøvere av styrerrollen innen fagområdet utdanningsledelse. Studiet skal bidra til at du tilegner deg kritisk innsikt i egen lederrolle og praksis, økt forståelse for barnehagens formål og samfunnsmandat. Studiet er en del av den nasjonale lederopplæringen for styrere i barnehager som Utdanningsdirektoratet tilbyr.

Søknadsfrist er 1. mars 2020 (til Utdanningsdirektoratet).

For mer informasjon: <https://www.oslomet.no/studier/lui/evu-lui/styrerutdanningen>

OSLOMET

INN HØGSKOLEN
I INNLANDET

Stiftelsen
IMTEC

NYTTIG FOR ALLE: Pedagogisk leder Lina Maråk i Labakken barnehage (t.v.) og spesialpedagog Martine Årdahl samarbeider tett og synes det er bra at de kan ha mindre grupper som alle barn, som Live Victoria Gåsland (5) og Petter Ugland Bekkevar (5), også kan dra nytte av.

Barnehagen har egen spesialpedagog

Etter at barnehagene i kommunen fikk en fast ansatt spesialpedagog hver, **har antallet henvisninger gått ned med 41 prosent.** Barna får også raskere hjelp.

TEKST OG FOTO: LINE FREDHEIM STORVIK

Fra å ha en ordning med seks spesialpedagoger som reiste rundt i kommunens barnehager, har alle barnehagene i Færder kommune fått en egen fast ansatt spesialpedagog. De er en ekstra ressurs som ikke skal gå i turnus eller settes inn som vikar, og er ikke bundet til en avdeling.

– Antallet henvisninger til Pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) gikk ned med 41 prosent i 2018, og det er også nedgang i antall barn som mottar spesialpedagogisk hjelp. Vi treffer bedre med henvisningene enn før, og det er færre henvisninger på språkforsinkelser og uro, forteller styrer Lavdim Alihajdaraj i Labakken og Vestskogen barnehager utenfor Tønsberg. Han har selv jobbet som spesialpedagog i barnehage.

SIKRE RIKTIG HJELP TIDLIG

– Målet er å sikre at riktig barn får riktig hjelp til riktig tid, forteller styreren.

Forsøket med spesialpedagoger er så vellykket at kommunen har bestemt å videreføre det.

– Satsingen viser at Færder kommune tar de yngste barna på alvor. Jeg er stolt av å være en del av det, sier styreren. Han og prosjektgruppa har også holdt seminar om satsingen for over 300 personer fra andre kommuner i Norge. Spesialpedagogene er en del av personalet og skal være der barna er. De veileder personalet og samarbeider med dem. De kan ha mindre grupper, der de observerer språk eller snakker om ulike følelser, for barn som sliter med å regulere følelsene. Tiltakene kommer, ifølge styreren, alle barna til gode.

– Vi jobber mer systemrettet nå. Før så vi en tendens til at personalet tenkte individrettet; at det var barnet det var noe «feil» med, og at barnet måtte endre seg. Nå ser vi på miljøet barnet er i, forteller styreren. I stedet for å ta med barna som skal observeres på et grupperom alene, jobber spesialpedagogene på avdelingen eller i mindre grupper.

BARNA FÅR RASKERE HJELP

Spesialpedagog Martine Årdahl er opptatt av å se barna i et helhetlig perspektiv.

– Når jeg er en del av personalet, blir

jeg godt kjent med barn og voksne og kan fokusere på å bygge gode relasjoner, sier Årdahl.

Oppstår det undring rundt et barn, blir hun invitert på avdelingsmøter, observerer og kartlegger barnet, og vurderer mulige tiltak sammen med de ansatte på avdelingen. Hver femte uke har barnehagen et tverrfaglig møte med barnevern, PPT og en helsesykepleier der de kan diskutere saker anonymt, eller med foreldre som ønsker det.

– Å jobbe forebyggende er helsefremmende for alle barn. Nå klarer vi å fange opp de sårbare barna raskere, og de får tidligere hjelp, sier Årdahl. Hun samarbeider med de pedagogiske lederne om hvordan de skal hjelpe barna, og med å skrive eventuelle henvisninger.

SITTER OFTE MED SVARET SELV

– Magien er at de ansatte ofte sitter på svarene selv, og spesialpedagogen kan gjøre dette synlig. De trenger også en som kan hjelpe dem med å bli mer bevisst på egen væremåte i møte med barna. Det har en enorm betydning for kvaliteten, mener styreren. Noen synes, ifølge styreren, at det er skummelt at en spesialpedagog

MINDRE URO: Styrer Lavdom Alihajdaraj (t.v.) og pedagogisk leder Lina Maråk i Labakken barnehage (t.h.) forteller at de sjeldnere enn før henviser barn på grunn av språk og uro etter at spesialpedagog Martine Årdahl (midten) ble ansatt.

kommer inn og observerer barna, så de har brukt tid på å avklare rollene og informere foreldre. Pedagogisk leder Lina Maråk er veldig positiv til ordningen.

– Har jeg en undring eller bekymring, kan jeg få den bekreftet eller avkreftet tidlig. Martine er en god støtte for meg, og det er kortere vei enn før for å sette i gang tiltak, sier Maråk. Hun sier det er lettere å be om hjelp fra en spesialpedagog enn før. Nå kan Martine komme og se en konkret situasjon på få minutter.

– Det er ikke slik at vi skal fikse alt i barnehagen, men vi sikrer at flest mulig tiltak er prøvd ut. Vi treffer bedre med henvisningen enn før, sier styreren. Det er ikke lovpålagt å ha spesialpedagoger i barnehagen.

– Å satse på de yngste barna tidlig vil være samfunnsøkonomisk gunstig på sikt, sier styreren.

line@utdanningsnytt.no

«Å jobbe forebyggende er helsefremmende for alle barn. Nå klarer vi å fange opp de sårbare barna raskere, og de får tidligere hjelp.»

Det er ikke nok bare å snakke om barns rettigheter.
Vi må også gjøre det i praksis, skriver Line Melvold.

Vi må gå fra å prate til å handle

Line Melvold
Barnehagelærer, fagformidler, forfatter, daglig leder i STYD kommunikasjon AS og prosjektleder for forskningsprosjektet «Psykisk helsefremmende barnehager»
line@styd.no

”Å bli bevisst sin egen væremåte i møte med barn og dermed tilegne seg ny selvinnsikt, kan være smertefullt.

Det er litt av et ansvar vi har når vi har ansvar for barnets helse de første årene av livet. Disse årene som legger fundamentet i barnets liv, der barnehagen spiller en meget viktig rolle som medspillere for både barn og foreldre. Med dette ansvaret må vi sørge for at ordene i barnekonvensjonen blir til handlinger – til *gjørekompetanse*.

HVA ER GJØREKOMPETANSE?

Det hjelper ingen barn at vi kun har kjennskap til og snakker om barns rettigheter, vi må også omgjøre forståelsen til handlinger. All slik gjørekompetanse styres av kombinasjonen av kunnskapen og erfaringene hver enkelt av oss har. Vi kan ikke styres av kun lover og regler, men vi styrer også selv gjennom våre egne vurderinger.

Mind the gap er kanskje kjent for de fleste.

Det er hentet fra Londons undergrunnsbane og betyr «Vær obs på avstanden mellom perrongen og toget». I barnehagesammenheng kan det knyttes til tanken om at vi kan si én ting, men gjøre noe annet. Å bli bevisst sin egen væremåte i møte med barn og dermed tilegne seg ny selvinnsikt, kan være smertefullt. De gode intensjonene som ligger bak alle ordene i de ulike dokumentene og planene, kan få et annet uttrykk når hverdagens realiteter kjennes på kroppen. Stress påvirker, press påvirker, og fravær påvirker. I tillegg kan et rigid forhold til planer og aktiviteter gjøre at vi ikke er til stede i barnets perspektiv og utsagn.

NYSGJERRIGE OG MODIGE

Vi forstår utviklingen av gjørekompetansen som sirkulære prosesser. Når vi utvikler gjørekompetansen, må vi være både åpne, nysgjerrige, ydmyke og modige.

Herbert Simon har kritisert mange forskere for å være for opptatt av det han kalte *hva er-kunnskap* på bekostning av *hvordan gjøre-kunnskap*. Han mener vitenskap dyrker dikotomien mellom teori og praksis.¹ Teorier kan føre til modeller av virkeligheten som skaper glansbilder av hvordan ting er eller skal være. Men hvor ofte opplever vi praksis som en dans på roser?

LÆRE Å SE OSS SELV

Glansbilder av virkeligheten er umulige å leve opp til, og kan dessverre også påvirke fagfolks yrkesutøvelse. Usikkerheten som oppstår i møte med den komplekse hverdagen, kan føre til at fagpersonen tar på en rustning for å forvare sine teorier. Usikkerhet kan også gå over i skråsikkerhet, og barns perspektiver står derfor i fare for å komme i andre rekke.

Ved hjelp av kunnskap om psykisk helse ønsker vi å ta av denne rustningen og vise frem det feilbarlige i mennesket, og det feilbarlige i menneskelige relasjoner. Er vi villige til å se på våre egne feil og mangler, kan det være et skritt på veien for å ivareta barns rettigheter. Først når vi ser oss selv, kan vi gå fra å *tenke* «det må vi gjøre noe med», til faktisk å *gjøre noe med det*.

Vi må rett og slett hjelpe oss selv og hverandre med «mind the gap», slik at vi forstår de juridiske rammene riktig, og gjør det vi er forpliktet til. Slik blir ord til hender. Hender som verner om barns rett til å være barn.

I hvert nummer inviterer vi fagfolk som jobber opp mot barnehager til å skrive om et tema de brenner for.

¹ Karp, 2014, s. 151

Måten du snakker til barna på, blir deres indre stemme

Forteller du barnet at det er bråkete og urolig, vil barnet tro det er bråkete og urolig. **Derfor er det viktig at du er bevisst hvordan du snakker med barn,** mener psykologer.

TEKST: ANETTE SKONSENG ILLUSTRASJONSFOTO: ADOBE STOCK

Får barna høre gode ting om seg selv, er dette stemmer som kan bli en del av selvoppfatningen. Det samme skjer om barn får høre vonde, dårlige eller kritiske ting om seg selv. Dette er ord som kan bore seg fast som barnets indre stemme, sier psykologspesialist Ida Brandtzæg.

«DU ER DUM»

På den måten kan setningen «Du er dum» – bli til «Jeg er dum». Den ytre stemmen blir en indre stemme: – Derfor er det viktig at vi er bevisst hvordan vil snakke med barn. Ordene kan få en virkning langt utover øyeblikket, forklarer Ida Brandtzæg. Hun og ektemannen Stig Torsteinson er kjent som Tilknytningspsykologene.

– Det du forteller barnet at det er, vil også være det barnet tror om seg selv, sier fagutviklingsvernepleier Siri Blom. Hun har tidligere veiledet foreldre i barneoppdragelse. Hun jobber nå i Bærum kommune.

KRITISERER FOR Å ENDRE

– Alt vi velger å gjøre, gjør vi fordi vi mener noe kan bli bedre av det. Alt fra påkledning om morgenen, til møter på jobben. Det samme gjelder når vi kritiserer barna. Vi ønsker å endre situasjonen til det bedre. Mennesker har en tendens til å velge atferd som fungerer flest ganger, helst med minst mulig arbeid og så raskt som mulig. Kjeft kan være en effektiv og rask løsning, sier Blom, men mener metoden har langsiktige bivirkninger:

– Barnet får et dårligere selvilde, ser på seg selv som rampete og blir mindre samarbeidsvillig.

ORDETS MAK

Tilknytningspsykologene er enige med

DU PÅVIRKER: – Det du forteller barnet ditt at det er, vil også være det barnet tror om seg selv, sier fagutviklingsvernepleier Siri Blom.

Blom i at det verbale innholdet i hva omsorgspersoner rundt barnet sier, direkte kan påvirke barnets indre stemme. Ida Brandtzæg påpeker at både positive og negative erfaringer former oss mentalt, emosjonelt og atferdsmessig – ofte på måter som er oss ubevisst.

– Tilknytningserfaringer og hendelser igjennom barneårene påvirker menneskets utvikling og senere fundering i relasjoner. Mange ganger stiller vi oss spørsmål som: Hvorfor reagerte jeg som jeg gjorde, hvorfor tenkte jeg slik om det som skjedde? Hvor kom den indre stemmen fra?

Tilknytningspsykologene understreker også at omsorgspersonene rundt barna ønsker at de skal bli trygge og oppleve seg som verdifulle.

– Å være trygg handler om å ha kontakt med egne følelser og behov, og å ha en indre stemme som hjelper oss å forstå sammenhengen mellom egne reaksjoner og hendelser i den ytre verden, sier Torsteinson.

BEKREFT BARNETS FØLELSER

– *Hvordan kan vi hjelpe barna til å få den gode, indre stemmen?*

– Klarer du å kjenne på nysgjerrighet og ømhet for barnet, samt bekrefter og toner deg inn på følelsene, hjelper dette barnet med å få kontakt med – og ha tillit til – seg selv. Det gir også en trygghet på at barnet kan dele følelser og behov med andre. På denne måten kommer barnet i kontakt med egen stemme, forklarer Brandtzæg og fortsetter:

«Tilknytningserfaringer og hendelser igjennom barneårene påvirker menneskets utvikling og senere fundering i relasjoner.»

Aktuelt

– I tillegg vil du gjennom å dele og anerkjenne barnets følelser vise barnet at det har verdi. Noe som er vesentlig for å få en grunnleggende trygg og positiv indre stemme. Det vil også bidra til å gi barnet tillit til andre mennesker. Trolig vil barnets indre stemme etter hvert kunne si: «Det er trygt og godt å være nær andre mennesker og å dele følelser – jeg kan gå til andre for å få hjelp med det som er vanskelig for meg».

BEHOLD GODHETEN FOR BARNET

Ekteparet sier likevel at vi skal kunne utfordre barn ved å ta opp vanskelig atferd og snakke om utfordringer.

– Det viktige i slike situasjoner er å forsøke å beholde godheten for barnet. Da kan du utfordre barnet og hjelpe det til for eksempel å forsøke å være raskere, bråke mindre eller høre på beskjeder, utdypes Torsteinson. Han sier at for en del voksne kan nettopp godheten for barnet glippe når vi trigges og kjenner irritasjon eller utålmodighet.

SPESIALISTER: Ida Brandtzæg og Stig Torsteinson.

Tilknytnings-psykologene

- Ekteparet Ida Brandtzæg og Stig Torsteinsons er spesialister på tilknytningspsykologi.
- De holder sertifiseringskurs i «Circle of Security» og har kurs for blant annet barnehageansatte.
- Se tilknytningspsykologene.no.

«Det er heldigvis slik at du kan gå tilbake til barnet og si at du er lei deg for å ha snakket til barnet på negative måter.»

– Det er heldigvis slik at du kan gå tilbake til barnet og si at du er lei deg for å ha snakket til barnet på negative måter. Det er viktig når du «reparerer», å ta ansvaret på deg selv og ikke skyld på barnet, sier Torsteinson. Han oppfordrer deg til å stoppe opp neste gang du kjenner at godheten for barnet glipper.

– Forsøk å vende oppmerksomheten mot at barnet kun er barn og egentlig ikke ønsker å være vanskelig. Barnet ønsker og trenger din godhet og medfølelse, avslutter Brandtzæg.

anette.skonseng@gmail.com

**NÅ UT TIL
69.000
LESERE**

Annonserer du i Første steg når du styrer, barnehagelærere, studenter, universitets- og høgskoleansatte og andre barnehagefolk.

Ta kontakt med Mona Jørgensrud mj@hsmedia.no
Telefon 62941032 / 91173473

**FØRSTE
STEG**

Les mer: utdanningsnytt.no/forste-steg

Neste utgave kommer 29. mai.
Annonsefrist er 22. april.

DYRK EGNE GULRØTTER I BARNEHAGEN

BLI MED OG DYRK EGNE GULRØTTER I BARNEHAGEN.

Vi sender frø til alle barnehager som vil være med. La barna glede seg over frøene som spirer og blir til kjempegode gulrøtter.

Vi sender gratis frø til alle barnehager som vil prøve å dyrke sine egne gulrøtter.

Send en e-post til barnehage@frukt.no med navn på barnehagen og adressen, så sender vi frø til dere i posten.

KONKURRANSE!

Ta bilder underveis og vær med i trekningen av:

1. PREMIE

Stor frukt- og grønnsakfest i barnehagen.
Vi kommer på besøk med masse overraskelser.

2.-10. PREMIE

Stavmikser

BARNEHAGE

Bruk **#gulrotibarnehagen** på Instagram
eller send oss bilder på e-post til barnehage@frukt.no

BLI MED OSS PÅ FACEBOOK: www.facebook.com/5omdagenbarnehage

Mitt barnehageminne

Fred Buljo (31)

- Artist og barnehagelærer, vant den norske Melodi Grand Prix-finalen i 2019 med bandet KEiiNO.
- Fra: Kautokeino i Finnmark.
- Bor i: Oslo.
- Familie: Familien hans bor i Kautokeino.
- Aktuell: I anledning FNs år for urfolksspråk slipper KEiiNO sitt debutalbum 7. februar.

BARNEHAGEGUTT: Fred lærte å bruke kniv i barnehagen som treåring, og det hendte de kjørte med slede og reinsdyr. Foto: privat

ER BARNEHAGELÆRER: Artisten Fred Buljo fra KEiiNO er utdannet barnehagelærer. Det var en mannlig ansatt i barnehagen han gikk i som liten, som inspirerte ham til det.

SANG

på bandittspråk

Som barn hadde Fred Buljo sin første opptreden i en samisk barnehage på bandittspråk. **Der ble KEiiNO-artisten inspirert til selv å utdanne seg som barnehagelærer.**

TEKST: KJERSTI SALVESEN FOTO: KHOA ĐĂNG ĐỒ

I Gártnetluohkka barnehage i Kautokeino i Finnmark jobbet det én mann, Matthis, og han var veldig populær blant oss barna. Han lekte annerledes enn de kvinnelige barnehagelærerne. Matthis satt ofte på gulvet, og leken var mye mer fysisk. Ute kastet oss han i snøen og boltret seg sammen med oss, forteller den samiske musikeren, rapperen og joikeren Fred Buljo (31) i KEiiNO, kjent fra Melodi Grand Prix.

BARNEHAGELÆREREN ET FORBILDE

I tillegg til å være artist og produsent er Fred utdannet barnehagelærer.

– Matthis var vikar, og spesielt vi guttene elsket ham så mye at vi håpet at noen av de fast ansatte var syke sånn at Matthis kom på jobb. Han gjorde stort inntrykk. Matthis ble et forbilde for meg – og har bidratt til at jeg valgte å utdanne meg som barnehagelærer, sier Fred.

Fred valgte også barnehagelæreryrket fordi han brenner for å videreføre det samiske språket og kulturen. Akkurat nå har Fred permisjon for å jobbe med musikken, men til vanlig jobber han i den samiske barnehagen Cizás på Tøyen i Oslo.

VIL VIDEREFØRE SAMISK KULTUR

– Å videreføre språket og kulturen til kommende generasjoner er viktig for meg. Mange av barna som går i samisk barnehage i dag, synes det er vanskelig å snakke samisk, selv om de forstår det. Det er en hårfin balanse mellom å gjøre det lystbetont og det at barna oppfatter det som tvang, sier Fred.

Han tenker at det aller viktigste han gjør som barnehagelærer, er å se alle for den de er, og å gi dem rom til å utvikle seg på sin egen måte. Han jobbet i en familiebarnehage ved siden av bachelorstudier i psykologi i Tromsø.

– Jeg trivdes veldig godt i barnehagen, og da jeg satt og leste psykologipensum, innså jeg at jeg var mer interessert i pedagogikk enn psykologi. Det er interessant å se hvor

mye vi kan påvirke barna i barnehagen, sier Fred, som var ferdig utdannet barnehagelærer i 2014.

REINSDYR OG SLEDE

Fred begynte i barnehagen som toåring og har mange gode minner. Fred gikk i tre ulike barnehager i Kautokeino; Ájas-tealli, Ájagohppi og Gártnetluohkka, som lå rett over veien for der han bodde.

– Jeg gikk alene til barnehagen det siste året før jeg begynte på skolen. Mamma sto på verandaen og vinket til meg, forteller Fred. 31-åringen likte godt å kjøre reinsdyr og slede i barnehagen.

– Det var veldig kult å oppleve dette, særlig for oss som ikke hadde reinsdyr i familien. Jeg var generelt glad i å

være ute i naturen. Vi lærte å bruke kniv allerede som treåringer for å bidra til bålet, sier han. Fred syntes også det var spennende å lære om samisk kultur: om hvordan reinsdyr slaktes, og ikke minst musikken. Det var

i barnehagen han hadde sine aller første opptredener.

– Vi laget en scene og fikk opptre for hverandre. De voksne oppfordret oss til å være kreative på ulike måter. Jeg likte å dikte mine egne sanger på bandittspråk. Jeg tror jeg prøvde å få det til å låte som engelsk, sier Fred med et stort smil.

ER ENNÅ GODE VENNER

Det eneste Fred kan huske at han ikke likte så godt å gjøre i barnehagen, var å perle. Førjulstiden var favoritt-tiden med lukten fra stearinlys, mørket ute og julesangene. Det skapte en ekstra nærhet, som han likte godt. Fred har fortsatt nær kontakt med mange av vennene fra barnehagen.

– Kautokeino er et lite sted, og vi fulgte hverandre videre til skolen, og mange av oss har flyttet til Oslo. Jeg bodde sammen med flere av vennene mine fra barnehagen mens jeg studerte. Det er litt artig, for det er den faste, trygge kjernen fra barndommen jeg fortsatt henger mest sammen med i dag, sier artisten.

godkommunikasjon@gmail.com

«Matthis lekte annerledes enn de kvinnelige barnehagelærerne. Han satt ofte på gulvet, og leken var mye mer fysisk.»

Magiske gjenbrukskostymer

Gjenbrukte klær fra loft, marked og bruktbutikker har en egen magi. De inspirerer barna til å skape og tre inn i en spennende late-som-verden.

Blant brukte klær kan du finne ekte skatter og tilføre lekerommet stofflighet, estetisk kvalitet og internasjonale impulser. Barnehagen kan tilby klær med en variasjon av ull, silke og bomull og glitrende og florlette stoffer. Gjenbruksklær tåler ofte mer enn nylonkostymene, og barna kan få inspirasjon til mye mer enn tradisjonelle superhelter og prinsesser. Velkommen til alt fra travle arbeidsfolk til astronauter, bestemødre, dyr og romvesen.

Trude Anette Brendeland

trubrende@hotmail.com

Barnehagelærer, forfatter, foredragsholder og står bak fantasifantasten.no. Jobber i Eventyrhuset lekeverksted i samarbeid med Fantoft gård Sammen-barnehage, Bergen.

Rollelek kan være mye mer enn klassisk dukkekrok-lek.

Mange barn får stjerner i øynene når de kan syng i mikrofoner, lage show og være superstjerner. Til slike anledninger kan du finne gjenbruksklær fulle av gull, glitter og paljetter. Sett opp et diskolys og lag billetter til showet, så blir hverdagen til fest.

Å kle seg ut er for noen barn en lek i seg selv.

For andre er det inngangsporten til å leke fortellinger som de kan leve seg fullstendig inn i. Det er viktig å ha et helfigurspeil i nærheten av kostymene. Litt ekstra briller, sko og hatter kan komplettere stilen og gjøre barnet i speilet ekstra fornøyd.

Tre gjerne ut av hjemmesfæren og tilby klær som minner om arbeidsliv.

Hvite skjorter er lette å få tak i og kan enkelt gjøres om til uniformer for helsepersonell. Gi skjortene et rødt kryss og en rød halvmåne med stofftusj, så kan dere reise ut i den store verden og gi hjelp der krisen rammer. Refleksvester er et annet enkelt kostyme som gir assosiasjoner til arbeidsfolk og utrykningsetater. Det er lurt å ha flere kostymer av samme sort, for arbeidsfolk jobber sjelden alene.

Ekstratipset!

Lag dyreører

Med limpistol, buksestrikk og 3 mm tykk filt kan barn og voksne enkelt lage ører til dyr og fantasifigurer sammen. Klipp ut et bredt bånd på 30–35 cm av filten. Klipp ut ører i ønsket form og lim dem på båndet. Lim strikken i hver ende av båndet slik at den når barnet rundt bakhodet. Da er ørene klare til bruk, og barna kan hoppe, krype eller galoppere inn i fantasiens verden.

Bedre start med tre måneders tilvenning

Ole Nyberg på åtte måneder får tre måneders tilvenning før han begynner i barnehagen. **Det gir tryggere barn og en roligere start med mindre utrøstelig gråt.**

TEKST: LINE FREDHEIM STORVIK FOTO: GEIR DOKKEN

I Asak barnehage i Lillestrøm kommune er tre dagers tilvenning historie. Gjennom prosjekt «Lekestue» får barna besøke barnehagen sammen med foreldrene sine en gang i uka fra april til juni før de skal begynne i barnehagen.

– Vi opplever at barna og foreldrene blir tryggere, og får en bedre oppstart med mindre utrøstelig gråt når de starter på høsten, sier styrer Ann-Christin Veseth.

TRÉ DAGER ER IKKE NOK

Tilvenningen starter med et foreldremøte i april, der foreldrene får informasjon om barnehagehverdagen og tilbud om å være med i prosjekt «Lekestue». De lærer også om tilknytningsmodellen «Circle of security» – om å forstå barnets behov bedre.

– Forskning viser at barn trenger så mye som fem måneder på å bli trygge i barnehagen. Målet er å endre foreldrenes holdning om at tre dagers tilvenning er nok, sier styreren. Ideen til Lekestue har de hentet fra Danmark. Her kan barna leke og bli kjent med ansatte og andre barn. De ansatte lærer også barnet å kjenne før oppstart, og vil på den måten forstå det bedre. Foreldrene blir også kjent.

SUKSESS: Tre måneders tilvenning i stedet for tre dager har vært en suksess i Asak barnehage: Pedagogisk leder Charlotte Krybelsrud Øyen (f.v.), styrer Ann-Christin Veseth og pedagogisk leder Astrid Bergum.

– Vi legger vekt på å møte barna på deres følelser, i stedet for å avlede dem når de for eksempel gråter ved levering, sier styreren.

BRUKE FERIE TIL TILVENNING

I tillegg har de pedagogiske lederne en «bli kjent-samtale» med foreldrene. De snakker om hvordan tilvenningen kan bli best mulig. De ansatte får også vite om barnets rutiner og hvordan det reagerer i møte med nye mennesker. De fleste foreldrene er i permisjon når barna er med i «Lekestue», men noen har også med besteforeldre.

– Vi forventer at foreldrene starter tidlig med tilvenningen og har god tid, sier Veseth, som forstår at det kan være vanskelig for noen. De ber likevel foreldrene sette av minst en uke med tilvenning på høsten, gjerne lengre, slik at de kan planlegge tilvenningen med å ta ut ferie eller avspasering. De anbefaler at barna har korte dager de første ukene, og at de kan kontakte foreldrene ved behov. Besteforeldre kan gjerne være med om foreldrene ikke har anledning alle dagene.

FORNØYDE FORELDRE

Fedrene Kristoffer Nyberg og Magnus

Wennemo er godt fornøyd med den nye tilvenningen.

– Det er fint for både barn og foreldre å få møte de ansatte i forkant, og ikke bare ha tre dager med kaos og stress der barna må bli kjent med de voksne, sier Nyberg som er på «Lekestue» med sønnen Ole (8 måneder). Det er hans fjerde barn, og storesøster på tre år går i barnehagen, så både han og sønnen kjenner de ansatte fra før. Han sier «Lekestue» likevel er en fin måte for sønnen å treffe barna han skal gå sammen med, på. Hans nest eldste barn hadde bare tre dager tilvenning da han begynte, og Nyberg tror han hadde hatt bedre av lengre tilvenning, fordi han trengte tid på å bli trygg.

– Tilvenningen er veldig bra. Det er viktig at bara blir trygge og kjent i omgivelsene, sier Magnus Wennemo som er med på «Lekestue» med sønnen Liam (1,5). De har nylig flyttet til Leirsund, og faren sier

TRYGG START: Ole Nyberg (åtte måneder) får besøke Asak barnehage på Leirsund sammen med pappa Kristoffer Nyberg en time hver tirsdag fra april til juni før barnehagestart. Der blir han kjent med pedagogisk leder Charlotte Krybelsrud Øyen.

tilbudet gir sønnen mulighet til å bli kjent med de andre barna før han starter.

ER EN INVESTERING

Også de ansatte i barnehagen har positive erfaringer med den nye tilvenningen.

– Barna er roligere på høsten enn før,

Lekestue

- «Lekestue» er et prosjekt der barna får besøke barnehagen sammen med foreldre en gang i uka fra april til juni før barnehagestart.
- Barn er i barnehagen med en av foreldrene en time i uka for å leke og bli kjent med barn og ansatte.
- Det starter med foreldremøte i april og «bli kjent-samtale» mellom foreldre og ansatte den første dagen.
- Foreldrene blir kjent med hverandre, og lærer om tilknytningsmodellen «Circle of security» – om å forstå barnets behov bedre.
- Alle barnehager i nye Lillestrøm kommune skal ha en felles plan og sørge for å kvalitetssikre den nye formen for tilvenning, som gjelder fra 2020.
- Noen pedagoger har allerede fått opplæring i «Circle of security» (COS). Målet er at to pedagoger i hver barnehage skal ha COS-sertifisering.

TILVENNING: – Jeg ser helt klart en fordel med tilvenning som er lengre enn tre dager. Liam vil være trygg på de ansatte, og alt er ikke helt nytt år han starter, sier Magnus Wennemo. Han er på tilvenning i Asak barnehage sammen med sønnen Liam Fjellvang Wennemo (1,5).

Over 7.680 følger Første steg på Facebook

@facebook.com/forstesteg

**FØRSTE
STEG**

og det er ikke så mange som er utrøstelige. De små møtene før barnehagestart gjør at både barn og foreldre blir tryggere, og klumpen i magen blir mindre, sier pedagogisk leder Charlotte Krybelsrud Øyen.

– Trygge foreldre smitter over på barna, sier pedagogisk leder Astrid Bergum. De er opptatt av at barna skal få lov å gråte, og at foreldrene ikke skal snike seg ut. Bergum sier de ringer foreldrene de første dagene og forteller hvordan det går, eller tar kontakt om barnet ikke roer seg.

En ansatt fra hver avdeling deltar i «Lekestue», som varer en time fra halv ti om morgenen hver tirsdag i seks uker. Da er de andre ansatte og barna enten ute eller på tur. Barnehagen har en lærling, og setter ikke inn vikar den timen «Lekestuen» varer.

– Vi tenker dette er en investering. De ansatte blir kjent med barna og foreldrene og motsatt, og vi snakker med foreldrene om hva som er til det beste for barnet, sier Veseth.

line@utdanningsnytt.no

Nå er kravet om likestilling skjerpet

Det blir i år lettere for bedrifter å **jobbe for likestilling og å bekjempe diskriminering** i arbeidslivet.

Arbeidslivet har fra 1. januar i år en bedre mulighet til å fremme likestilling og bekjempe diskriminering. Fra januar gjelder endringer som skjerper dagens bestemmelser på flere områder. Det er vedtatt en ny aktivitets- og redegjøringsplikt (kalt ARP). Disse reglene er tatt inn i likestillings- og diskrimineringsloven (§§ 26 og 26 a).

NY AKTIVITETSPLIKT

Ifølge aktivitetsplikten (§ 26) stilles det nå krav til at «alle offentlige virksomheter, uavhengig av størrelse, og i private virksomheter som jevnlig sysselsetter mer enn 50 ansatte innenfor sin virksomhet skal:

- a) undersøke om det finnes risiko for diskriminering eller andre hindre for likestilling
- b) analysere årsaker til identifiserbare risikoer
- c) iverksette tiltak som er egnet til å motvirke diskriminering, og bidra til økt likestilling og mangfold i virksomheten
- d) vurdere resultater av arbeidet etter bokstav a til c.

De samme reglene gjelder også for private virksomheter med mellom 20 og 50 ansatte i de tilfeller der «en av arbeidslivets parter i virksomheten krever det». Det gjenstår å se hvordan disse endringene vil fungere i praksis, spesielt fordi det ikke er samme krav for private som for offentlige virksomheter.

DETTE BETYR REDEGJØRINGSPLIKTEN
Arbeidsgivere skal, ifølge redegjøringsplikten (§ 26), gjøre rede for den faktiske

tilstanden når det gjelder kjønnslikestilling i virksomheten og hva den gjør for å oppfylle aktivitetsplikten. En slik redegjørelse skal være med i årsberetningen eller i annet tilgjengelig offentlig dokument. De ansattes personlige forhold skal ikke være synlig i rapporten, og lønnen skal være anonymisert.

Men «virksomhetens ansatte og deres representanter, Diskrimineringsnemnda, Likestillings- og diskrimineringsombudet og forskere har rett til innsyn i lønnskartlegginger», også når resultatene ikke kan anonymiseres. De kan kun få ut opplysninger dersom de er nødvendige for å undersøke om det foreligger ulovlig forskjellsbehandling. Disse representantene har også rett til innsyn i dokumentasjon av likestillingsarbeidet i virksomheten, men de kan kun få ut opplysninger der det er nødvendige for å undersøke om arbeidsgiver har ivaretatt aktivitets- og dokumentasjonsplikten.

Fra januar i år har også diskrimineringsnemnda myndighet til å håndheve forbudet mot seksuell trakassering i likestillings- og diskrimineringsloven. I dag har en som vil klage måttet gå til domstolen. Det har ført til at få har gått videre med saker av økonomiske grunner. Nå er terskelen for å få behandlet saker om seksuell trakassering senket. Du kan ta saken opp med nemnda kostnadsfritt. Det er mulig med både skriftlig og muntlig behandling. Nemnda har også mulighet til å gi oppreisning i saker om trakassering innen arbeidslivet.

Bjørn Saugstad

Advokat i Utdanningsforbundet
Bjørn.Saugstad
@utdanningsforbundet.no

OMSORGS- forkjemperen

Thomas Gitz-Johansen mener samfunnet svikter de yngste barna om vi ikke snart **byter ut læring med omsorg** i barnehagen.

TEKST: MIRIAM LYKKE SCHULTZ FOTO: HELENE BAGGER

OMSORG ER DET VIKTIGSTE:

– Når du er sammen med helt små barn dag etter dag, vet du instinktivt at det viktigste er om barna har det bra. Derfor er ikke læring, men omsorg det viktigste, sier den danske barnehageforskeren Thomas Gitz-Johansen.

D

et er absurd at politikerne snakker om læring for barnehagebarn, som kan være seks måneder

gamle. Mange kan verken gå eller prate, sier den danske barnehageforskeren Thomas Gitz-Johansen. Han har forsket på hvordan de yngste barna egentlig har det i barnehagen.

MÅ DEKKE FØLELSESBEHOV

Forskeren har observert barn i alderen seks til atten måneder i en dansk vuggestue i et år. Vuggestuen er en barnehage for de minste barna under to år.

– Trygghet er viktigst, og at barna får dekket sine følelsesmessige behov. Derfor blir det viktigste spørsmålet: Har barna det bra i vuggestuen, og hva gjør de voksne for at barna skal ha det bra? sier forskeren. For å få svar på spørsmålene har han ikke bare byttet ut kontoret med noen dager i barnehagen. Han har også brukt spebarnsobservasjon som metode. Det handler om å leve seg inn i barnas følelser.

– Det interessante med metoden er at den forholder seg til det som foregår i barnet her og nå. Ikke bare hva det gjør, eller hva som skjer i løpet av en dag, som man vil se på i en klassisk etnografisk metode. Vi ser også på hvordan barnet har det i barnehagen, sier forskeren.

MINDRE FOKUS PÅ OMSORG

– Når du er sammen med små barn dag etter dag, vet du instinktivt at det viktigste er om barna har det bra.

Derfor er ikke læring, men omsorg det viktigste for null-til-to-åringene, sier småbarnsforskeren.

– Det er et svik når de minste barnas følelsesmessige behov for omsorg har så liten plass i forskningen og i politiske prioriteringer, mener Gitz-Johansen. Han sier det er et problem at barnehagen har fått status som førskole, og at den politiske satsingen på læreplaner, prestasjon og målstyring tar fokuset vekk fra omsorgen. Han synes det er bra at det skapes en motreaksjon mot prestasjonssamfunnet.

ET PERSONLIG OPPRØR

– Det er i ferd med å komme en motstand mot effektivisering og måling i barnehagen. Det å effektivisere menneskenes liv har noen omkostninger. Vi er ikke bare en ting som kan formes. Vi har noen grunnleggende behov som må oppfylles, sier forskeren. Han snakker ivrig om barn og pedagoger, men også om sitt eget personlige opprør med prestasjonskulturen, og hvordan han i en periode med stress forsøkte å senke prestasjonskravene for å passe på seg selv.

– Jeg måtte lære meg å senke kravene, lytte til kroppen og si stopp når det ble for mye. Jeg begynte å legge merke til hvordan jeg egentlig hadde det. Hvilke behov måtte dekkes for at jeg skulle ha det bra? I dag er jeg opptatt av å ha omsorg for meg selv, slik at jeg ikke sier ja til noe bare fordi det gir meg anerkjennelse. Det krever at jeg er i god kontakt med mitt indre vuggestuebarn, sier Gitz-Johansen med et smil. Når han ikke forsker, liker han å skrive på sin

Thomas Gitz-Johansen (48)

Vokst opp: i Nordjylland.

Jobb: lektor i pedagogikk og utdannelsesstudier på Roskilde Universitet og er tilknyttet Center for Daginstitutionsforskning (CeDif).

Bakgrunn: utdannet cand.mag. i pedagogikk og geografi, og har en ph.d. i utdannelsesforskning (2004).

Bor: Roskilde.

Familie: kone og en gutt (6 år).

Liker: å lese bøker av den svenske psykologen og psykiateren Carl G. Jung, spille badminton, være sammen med familie og venner, og forsøker å få tid til å gå på kino. Han skriver på sin psykologi-blogg (<https://inspirationfracjung.blogspot.com/>). Han utdanner seg til jungiansk psykoanalytiker og har klienter i terapi.

Aktuelt: Har gitt ut boken *Vuggestueliv – Omsorg, følelser og relationer* og står bak forskningsprosjektet *Følelsesmæssige relationer mellom børn og voksne i vuggestuen* ved Roskilde Universitet i Danmark.

BLOGG OG BADMINTON: Den danske forskeren Thomas Gitz-Johansen liker å skrive på sin egen psykologi-blogg, spille badminton og gå på kino. Han har klienter i terapi ved siden av forskningen.

egen psykologi-blogg. Den er inspirert av den sveitsiske psykologen og psykiateren C.G. Jung, som grunnla den analytiske psykologien. Den skiller seg fra den rene psykoanalysen til Freud. Gitz-Johansen spiller gjerne badminton, går på kino og er sammen med familie og venner i Roskilde, der han bor. Han utdanner seg også til jungiansk psykoanalytiker og har klienter i terapi.

TOK BARNEPERSPEKTIVET

På starten av 2000-tallet skjedde et skifte som banet vei for for Thomas Gitz-Johansens forskning. Pedagogikken i danske skoler og barnehager fikk mer faste rammer og læreplaner. Det gikk opp for forskeren at han ikke kunne svare på om dette skiftet var bra eller dårlig for barna. Han valgte å ta barneperspektivet i sin forskning. Etter det fikk han behov for å kunne noe mer konkret og praktisk, og søkte seg inn på psykoanalytikerutdanningen.

– Jeg fikk behov for å hjelpe mer direkte og emotionelt, sier Gitz-Johansen.

Større oppmerksomhet på omsorg for de minste barna er viktig, mener forskeren. Derfor må barnehagene, ifølge forskeren, sørge for å oppfylle barnas grunnleggende behov mens de er små.

– De følelsesmessige delene av vår personlighet utvikles fra vi er null til tre år. De tankemessige, intellektuelle og kognitive strukturene utvikles først senere, sier forskeren. Han forklarer at dersom barna tidlig i livet har fått masse trygghet, omsorg og gode relasjoner, så følger det dem resten av livet, som en indre trygghet og trygghet i relasjoner. Har barnets første år vært preget av utrygghet og brutte relasjoner, så vil barnet bli utrygt og slite med å etablere trygge relasjoner.

– Blir små barn møtt av voksne som

møter og dekker deres behov, og gir barna følelsen av at verden er et godt sted å være, så vil barnet bli bedre rustet til å møte krav om læring og prestasjon seinere, sier forskeren.

OMSORG FRA UVENTET KANT

Thomas Gitz-Johansen mener politikerne må fokusere på hva det vil si å ha omsorg, og hva det krever, og hvordan vi utdanner omsorgsarbeidere. Han mener barnehagelærerutdanningen har altfor lite omsorg på timeplanen. Forskeren har selv måttet lære seg å observere hva omsorg er, gjennom spedbarnsobservasjoner.

– Jeg måtte tvinge meg selv til å forestille meg hvordan barna jeg observerte, hadde det, og hva de trengte, forteller han. Den beste omsorgen i studiene hans kom fra en pedagogmedarbeider.

– Hun kunne sitt stille på gulvet lenge og utgjorde en trygg base. Hun var hele tiden tilgjengelig og mottakelig for barnas signaler, som hun responderte på, forteller forskeren og fortsetter:

– Hvis et barn opplever igjen og igjen at det har en voksen til rådighet når barnet har bruk for det, så blir det trygt å bevege seg ut i verden og utforske og oppleve. Kommer barnet litt for langt ut, kan det vende tilbake til den trygge basen og oppleve at den voksne fremdeles er der, forteller han.

HA RO TIL Å SITTE I RO

– Å være en slik trygg base handler om å ha ro nok i seg selv til bare å kunne sitte i ro uten å ha noe prosjekt på gang, og å være klar til å ta imot barnet når barnet trenger det, sier forskeren. Selv om det var tydelig for ham at arbeidet pedagogmedarbeideren gjorde, var av høy kvalitet, var det vanskelig for ham å sette ord på det,

fordi det den barnehageansatte gjorde, falt utenom det vi normalt anser som arbeid.

– Når vi snakker om arbeid, handler det om å være aktiv, planlegge eller gjennomføre noe, mens pedagogmedarbeideren i studien var avventende, spontan og mottakelig for det barna

«Jo mer stress og press personalet møter, jo mindre tid og overskudd har de til å leve seg inn i barnets behov og gi barnet det det trenger.»

kom med. Det var en utfordring å sette ord på det som blir fortrent i vårt prestasjonssamfunn, sier forskeren.

OMSORGENS BETYDNING ER GLEMT

Forskeren mener samfunnet kollektivt har fortrent kunnskapen om småbarnspedagogikken etter at man fra 2000-tallet begynte å se på barnehagene som en forberedelse til skolen.

– Konkurransesamfunnet er opptatt av vekst, effektivitet og produktivitet. I et slikt samfunn blir behov som tar tid, krever menneskelige ressurser og ikke lar seg planlegge, fort en hemsko. Barnas behov blir glemt. Det samme gjør samfunnets anerkjennelse av omsorgsarbeidets betydning, og hva det krever, mener Gitz-Johansen. Derfor insisterer han på å snakke om omsorg fremfor læring.

– Jeg forsøker å skifte ut læringsdiskursen som begrep med omsorg, utvikling og behov. Omsorg handler om å dekke behov. Får du behovene dekket, utvikler du deg. Hvis det behovet er trygget, nærvær, tilgjengelighet og ro, så bør barnehagen være et sted der det ikke skjer så mye, et sted som ikke har planer eller noe man skal oppnå, mener forskeren.

INNLEVELSE KREVER OVERSKUDD

På spørsmålet om hvordan barna har det i vuggestuen i dag, svarer Thomas Gitz-Johansen at det avhenger av kvaliteten på omsorgen. Det igjen av personlighet, kompetanse og økonomiske rammer.

– Er det mye sykdom eller dårlig voksentetthet, er det færre voksne og mindre overskudd til å se det enkelte barn, sier han. Barn har, ifølge forskere, behov for å ha en voksen til stede som kan fange opp og møte barnas indre behov, som: «Trenger du en klem? Trenger du å sitte litt på fanget? Åh, du ser trøtt ut. Er du sulten?»

– Jo mer stress og press personalet møter, jo mindre tid og overskudd har de til å leve seg inn i barna behov og gi barna det de trenger, mener forskeren. En måte å sikre de minste barnas behov på er å sørge for at de ansatte opplever trygghet, blir bakket opp og får hvile, mener forskeren.

– Vilårene i danske barnehager er historisk dårlige. De har aldri hatt så mange barn per voksen som nå. Den tøffe og vanskelige jobben barnehageansatte gjør, blir ikke anerkjent i samfunnet, og det er krevende, sier Gitz-Johansen og fortsetter:

– Små barn har sterke følelsesmessige behov. Skal pedagogene kunne møte dem uten å bli trøtte av omsorgsoppgavene, er det viktig at de også blir ivaretatt.

miriam_schultz@hotmail.com

Min
doktorgrad

Teresa forsker på omsorg

Både rom og omgivelser har betydning for hvordan barna opplever omsorg i barnehagen, viser forskning.

TEKST: KJERSTI SALVESEN

Det har barnehagelærer og forsker Teresa K. Aslanian funnet ut i sin doktoravhandling. Hun har også funnet ut at begrepet omsorg er fjernet fra barnehagelærerutdanningens rammeplan.

OMSORG MER ENN GODE VOKSNE

Gjennom observasjonsstudier i en barnehage så Aslanian hvor raskt et godt omsorgsmiljø svekkes av fysiske og organisatoriske endringer.

– Da gulvet skulle byttes, måtte de ommøblere og gjøre om på rutinene. Dagen ble preget av stressende kommunikasjon mellom ansatte og barn. Denne barnehagen hadde et eksemplarisk omsorgsmiljø, men omsorg handler altså om mer enn gode voksne, fastslår Teresa, som mener omsorg bør være et kunnskaps- og kompetansemål i barnehagelærerutdanningen. Tove Lafton, førsteamanuensis i barnehagepedagogikk ved OsloMet, mener Teresas avhandling viser oss en annen måte å se omsorg på.

– Hun viser hvordan rommet og omgivelsene har betydning for hvordan omsorg oppleves i barnehagen. Avhandlingen er svært interessant for feltet, som et utgangspunkt for å diskutere hvordan vi kan forstå omsorg som går utover forholdet voksen–barn og barn–barn, sier Lafton.

FJERNET OMSORG UBEVISST

– Omsorgsbegrepet er fjernet fra rammeplanen for barnehagelærerutdanningen fra 2012. Det har skjedd ubevisst, og måten det har forsvunnet på, er interessant,

sier Aslanian. Da hun oppdaget at omsorgsbegrepet var helt borte, lurte hun på hvorfor. Forskeren intervjuet 17 personer; medlemmer i utvalget som utarbeidet planen og ansatte i kunnskapsdepartementet.

– Ingen av dem var klar over at de hadde fjernet omsorgsbegrepet, sier Aslanian.

I arbeidet med doktorgraden så forskeren samtidig at rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver stiller krav til at barnehagelærerne utøver omsorg – og at omsorg er til stede i praksis i barnehagene.

TERESA K. ASLANIAN (46)

Fra: OsloMet

Disputerte: juni 2019

Doktorgrad: *Stretching the bounding of care*. Omsorg er beskrevet som et grunnleggende element i rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver. Likevel er omsorgsbegrepet fjernet fra rammeplanen for barnehagelærerutdanningen. Teresa ville til bunns i det hun kaller omsorgsparadokset.

Mål med forskningen: Finne ut hvorfor omsorgsbegrepet er fjernet fra rammeplanen for barnehagelærerutdanningen når det er et viktig element i den nasjonale rammeplanen for barnehagene. Utforske forståelsen av omsorg hos dem som utarbeidet den nye rammeplanen for barnehagelærerutdanningen.

OMSORG TATT FOR GITT

– Omsorgsbegrepet forsvant, litt etter litt. I det første utkastet er omsorg nevnt fire ganger.

Etter høringen på Stortinget ble omsorgsbegrepet tatt helt bort. Det som overrasket Teresa mest, er at daværende kunnskapsminister Kristin Halvorsen ikke selv var klar over at hun fjernet omsorg fra rammeplanen.

– *Hvordan kunne det skje?*

– Det er et godt spørsmål. Utvalget betraktet omsorg som noe som kun skjer i relasjoner. De så det ikke i den pedagogiske og institusjonelle rammen omsorg foregår i. Omsorg ble tatt for gitt og ikke betraktet som

kunnskapsbasert, eller en del av barnehagelærernes profesjonsutøvelse, svarer Aslanian. Hun er opptatt av at omsorg også må sees i forhold til planlegging, organisering og det fysiske miljøet det foregår i.

godkommunikasjon@gmail.com

Opplever ansatte at det er viktig at nettopp de er til stede for barna i barnehagen, vil det føre til mindre sykefravær, **skriver Andreas Lund Moseid.**

Fem veier til mer nærvær med barna

Andreas Lund Moseid
Områdestyrer i bydel Nordre Aker
andreas.lund.moseid@bna.oslo.kommune.no

Å gjøre noe med korttidsfraværet i en barnehage er absolutt mulig.

Mange barnehager sliter med høyt sykefravær. Hvorfor er det slik? Er det på grunn av at vi som er ansatt i barnehagen er eksponert for store mengder bakterier, snørr og rennende neser? Det mener mange. I mine snart seks år som styrer har jeg erfart at dette langt ifra er den eneste grunnen til et høyt sykefravær.

BARNA TRENGER DEG

Høyt tempo, press og krav fra mange hold spiller absolutt inn og er viktig å ta med i beregningen. Barna i barnehagen trenger nærværende, påloggede voksne som møter dem hver dag. Derfor bør nærværarbeid i barnehagen prioriteres hos barnehageledere. Å gjøre noe med korttidsfraværet i en barnehage er absolutt mulig.

Det handler i stor grad om hvor mye vekt lederen legger på nærværarbeid. Med nærvær mener jeg tilstedeværelse på arbeidsplassen. Barna i barnehagen trenger å vite at det er nettopp deg som møter dem i garderoben, ikke «Knut» fra vikarbyrået. Knut kan være super, men Knut kjenner ikke barnet like godt som det jeg gjør. Knut vet ikke hvordan du trenger å bli møtt, eller hvordan pappaen din trenger at jeg møter han. Det vet jeg.

FEM VEIER TIL MER NÆRVÆR

Så hvordan arbeider man med nærvær i barnehagen? Her kommer fem punkter jeg har sett at fungerer.

1. Fokus. Fokuser på dem som allerede er nærværende. Vi må ikke glemme dem som allerede alltid er på jobb. Disse er bærebjelkene i arbeidet som nå skal gjøres.

2. Få alle med! Hele personalgruppen må med i arbeidet med nærvær. Sammen setter vi oss realistiske mål, og sammen setter vi tiltak.

3. Fokus på nærvær, ikke fravær. Nærvær er et mer positivt ladet uttrykk. En ansatt har ikke ti prosent sykefravær, han eller hun har nitti prosent nærvær.

4. Rutiner. Det innarbeides felles rutiner ved sykefravær. Når og til hvem melder man fravær, og hvem hjelper ved eventuelt fravær. Egne strategier ved fravær utarbeides.

5. Dann en «nærværsgruppe» på tvers av avdelingene. Denne bør bestå av noen med høyt nærvær, noen med lavt nærvær og tillitspersoner i personalgruppen. I denne gruppen bør fokuset være på hva de som jobber på gulvet, ser er de viktigste og mest bærekraftige tiltakene å sette inn. De som sitter i denne gruppen, kjenner miljøet, kulturen, reglene og kutymene best. De må med.

LEDEREN MÅ FØLGE OPP

Den kanskje aller viktigste faktoren for at nærværet i barnehagen skal øke, er at lederen følger opp disse punktene og selv er en god rollemodel. Leder må være til stede, pålogget og jevnlig evaluere og følge opp tiltakene. Et høyere nærvær skaper bedre kvalitet i det pedagogiske arbeidet. Det skaper et bedre arbeidsmiljø, og trygghet, og det skaper tid og rom for de ansatte til å jobbe med utvikling. Søkelyset blir ikke på å få dagen «til å gå», men på å skape gode, utviklende og lærerike aktiviteter for barnehagebarna. Har dere tid til å vente med å sette i gang?

I hvert nummer inviterer vi en barnehagestyrer til å skrive om et tema styreren brenner for.

Barna øver på å krabbe i barnehagen

De mexicanske barnehagebarna trener på å sitte og krabbe i barnehagen. **Tidlig stimulering gjør dem tryggere og de utvikler seg bedre**, viser forskning.

TEKST: **TONE AGUILAR** FOTO: **MARCO AGUILAR**

Mexico:

Barnehagen er ikke lenger et sted hvor barna kun blir passet på mens foreldrene er på arbeid. Vi jobber aktivt med barna, og vi ser veldig gode resultater av jobben vi gjør, sier leder Elisabeth López Magaña i den mexicanske barnehagen Colegio María Elena Chanes. Hun fremhever at barna som får tidlig stimulering i barnehagen fra de er spedbarn, er langt tryggere enn de som ikke får det.

KRABBEØVELSER

– Nå skal vi gjøre noen øvelser, Darío, sier barnehagelærer Ana María Pérez til den åtte måneder gamle krabaten og plasserer han på magen med en rockering akkurat utenfor hans rekkevidde. Den lille gutten ser på henne med fast blikk mens han lager gurglelyder, og vips så er han oppe på alle fire og krabber etter ringen.

– Bravo, jubler Ana María. Et viktig mål er nådd.

– Fra foreldrene leverer barna om morgenen, til de blir hentet, jobber vi aktivt med å stimulere dem, forteller Ana María. Hun har ansvaret for de yngste barna, som er fra 40 dager til 15 måneder gamle.

– Hvilke øvelser jeg gjør, kommer helt an på hvor de befinner seg i utviklingen, presiserer hun, og gir Darío lett massasje først med

hendene og så med en svamp. Hun understreker at det er viktig ikke å slite ut barna.

ØVER PÅ BALANSE

Nestemann ut er fem måneder gamle Emilia. Ana María legger henne oppå en ball.

– Dette for å styrke nakkemusklene hennes, forklarer barnehagelæreren. Etterpå setter hun den lille jenta i en kurv med masse puter som støtter henne opp.

– Slik øver hun på å sitte, fortsetter barnehagelæreren, mens hun med små bevegelser skyver kurven rundt på gulvet.

– Jeg passer alltid på ikke å gjøre øvelser som dette for lenge, for de blir fort slitne, presiserer Ana María. Nå er det José sin tur.

– Han trenger å øve på balansen, forteller Ana María. Hun setter han på et stort laken som hun drar rundt. Hun prater eller synger for barna hele tiden.

– Dette er en viktig del av stimuleringen. Hvordan skal de lære å snakke hvis vi ikke snakker med dem? sier hun. Mye av stimuleringen den første tiden er motorisk, men de jobber også med andre områder. Ana María viser plakater med bilder og ber småbarna peke på ting hun spør etter med lommelykt, slik at de kan følge lyset med blikket. I et hjørne står et lite plaskebasseng med baller i ulike farger hvor

«De stimulerte barna er tryggere,
mer uavhengige og de har et
svært godt utviklet språk»

KRABBESTIMULI: Barnehagelærer Ana María Pérez legger babyen på magen og plasserer en rockering rett utenfor rekkevidde hans. Like etter er han oppe på alle fire og krabber etter ringen.

Aktuelt

MASSASJE: Tidlig stimulering av barns utvikling er en ny satsing i mexicanske barnehager. Barnehagelærer Ana María Pérez masserer en åtte måneder gammel gutt etter å ha hatt krabbeøvelser med ham.

José sitter en stund, mens et par av de andre småbarna ligger på en matte lang vegg. Over seg har de uroer og ved siden av seg et spill.

– Jeg legger dem med beina mot vegg, slik at de kan trene styrken i beina, sier Ana María.

STIMULERER FEM OMRÅDER

Tidlig stimulering tar sikte på å stimulere barns naturlige utvikling fra null til seks år.

– Men det er først og fremst for barn mellom 45 dager og tre år vi benytter tidlig stimulering, forteller daglig leder Elisabeth i barnehagen.

En studie om tidlig stimulering utført av Jessica Patricia Garza slår fast at plastisiteten i hjernen de tre første leveårene gjør at barna har spesiell nytte av tidlig stimulering i denne perioden. Forskeren jobber ved det mexicanske universitetet Universidad de Monterrey.

Tidlig stimulering deles inn i fem områder; motorisk utvikling, sanseoppfatning, sosio-afektiv, kognitiv og språk. Ifølge Garza Mata skå-

BALANSEØVELSE: Det er ikke nødvendig med dyrt materiell for å stimulere barnas utvikling, ifølge den mexicanske barnehagelæreren Ana María. Her drar hun et av barna i et stort laken for å trene balansen.

rer barna som ble stimulert fra de var spedbarn, spesielt høyere innen sosioaffektiv og kognitiv utvikling enn andre barn. Språket var også bedre. Studien viser at det har mer effekt med tidlig stimulering av barn i barnehagen enn hjemme. Derfor mener forskeren at tidlig stimulering bør bli en del av både det offentlige og det private barnehagetilbudet.

OMSORG VIKTIGST

Det offentlige utdanningsdepartementet, SEP, har sammen med helsedepartementet laget retningslinjer for tidlig stimulering i barnehagene. Ana María forteller at hun i løpet av sine 28 år som barnehagelærer alltid har brukt ulike stimuli i leken med de små. Hun deltar på kurs for å oppdatere seg. Garza Mata fremhever også i studien at de som bidrar til barnas tidlige stimulering i barnehagen, har en veldig sentral rolle, og at barnas trygghet og utvikling er knyttet til deres evne til å vise at de virkelig bryr seg om de små. Det er Ana María enig i.

– Det aller viktigste er å vise omsorg, sier hun og gir den vesle gutten en god klem.

STADIG MER UTBREDT

Ana Erandeni Mar Mancilla forteller at tidlig stimulering har hatt økt omfang i Mexico de siste 20 årene. Hun er leder i den mexicanske forenin-

BALLTRENING:
Barnehagelærer Ana Maria legger en fem måneder gammel jentebaby oppå en ball for å styrke nakkemusklene til babyen.

DAGLIG LEDER:
Barna som blir stimulert i barnehagen, er tryggere, mer uavhengige og de har et svært godt utviklet språk, sier daglig leder Elisabeth López Magaña i den mexicanske barnehagen Colegio María Elena Chanes.

gen for tidlig stimulering, Asociación Mexicana de Estimulación Prenatal, Temprana y Acuática. I begynnelsen var det kun de dyreste barnehagene som tilbød tidlig stimulering av små barn. Foreningens mål er å bidra til at tidlig stimulering spres til alle sosiale lag og hele landet. Foreningen utdanner instruktører og tilbyr kurs.

– Det viktigste for oss er å utdanne personer som har god kunnskap om barns utvikling, og som er i stand til å stimulere dem med det de har for hånden, sier Ana Erandeni. Hun sier det ikke er nødvendig med dyrt materiell, men at de kan bruke ting i hverdagen.

FLERE FORDELER

Barnehagens leder, Elisabeth, sier de ser forskjell på barna som har blitt stimulert, og de som ikke har det.

– De stimulerte barna er tryggere, mer uavhengige og de har et svært godt utviklet språk, presiserer hun.

«Det er viktig at foreldrene fremdeles stimulerer barna hjemme og ikke overlater det til barnehagen.»

Barnehagelederen forteller at de også lettere oppdager om barnas utvikling ikke er som den skal. Ana Erandeni fremhever at barn som blir stimulert, utvikler en mer helhetlig personlighet, det er lettere for dem å konsentrere seg, og de er bedre til å løse ulike situasjoner.

– Det er viktig at foreldrene fremdeles stimulerer barna hjemme og ikke overlater det til barnehagen, sier barnehagelærer Ana María, mens hun gjør seg klar for trommestund med de minste. Etterpå er tid for en liten blund før foreldrene kommer for å hente barna.

aguilartone@gmail.com

GOD START:
Ana Erandeni Mar Mancilla sier barn som får tidlig stimulering, utvikler en mer helhetlig personlighet, og at det er lettere for dem å konsentrere seg. Hun er leder for den mexicanske foreningen for tidlig stimulering.

Enkle leker til samlingsstunden

Lat som dere blir overrasket av en skummel hai, la barna dikte opp liksom-gaver, eller hiv dere på bussen til Afrika. Her er tre typer leker til samlingsstunden.

ILLUSTRASJON: IDA LARMO

Samlingsstunder er noe de fleste barnehager har, men innholdet i dem er svært forskjellig. Noen leser, mange synger, forteller, rimer og regler. Noen tar fram ett og ett barn som får fortelle om et gitt tema, mens andre igjen benytter samlingspunktet til informasjon om dagen, eller til skoleforberedende samtaler. De fleste knytter imidlertid samlingsstunden opp mot språklæring, dette til tross for at det ofte er den ansatte som snakker mest, og mange barn har liten taletid eller påvirkning på utviklingen av selve samlingen. Bruk av poetiske tekster som sanger, rim og regler gir alle barna mulighet til å delta, noe også de lekene vi vil foreslå, legger til rette for.

Vi trekker her frem bruken av noen øvelser, eller leker, som stimulerer fantasien. I tillegg åpner de opp for barns deltagelse og muligheten til påvirkning. Disse lekene kan også anvendes spontant i barnehagens hverdag, og trenger ikke være knyttet opp mot samlingsstunden. Det fine med dem er at du ikke trenger noe utstyr – du trenger dem bare som en del av baklommerepertoaret ditt.

START I MINDRE GRUPPER

I samlingsstunden mener vi det er sen-

tralt at alle barna kan gis muligheten til å være deltagere i et fellesskap på en måte som oppleves trygg, forutsigbar, humoristisk og fantasifremmende og dermed språkutviklende. Lekene kan bli avanserte for de aller yngste, og det kan være lurt at dere begynner å introdusere dem i mindre grupper også for de litt eldre barnehagebarna.

LATE SOM – LEK 1

Vi henter inspirasjonen fra improvisasjonsteater og særlig boka *Impro for Storytellers* av Keith Johnstone (1999). Bli med oss inn i en tenkt samlingsstund der late som-prinsippet, som mange barn er mestere i, er sentrum for leken. La for eksempel to og to stå sammen. Den ene legger fram ei hånd, og annenhver gang plukker de to fram en gjenstand fra denne hånda. Det kan være

” Leker som disse vil stimulere til fantasi, samtidig som rammene er tydelige og derfor kan oppleves inkluderende for alle.

akkurat hva som helst. Slike leker skaper indre bilder og et bånd mellom de to som deler fantasiverdenen. Dere kan også stå i ring alle sammen, og la én og én plukke seg et ord på tur. Det høres svært enkelt ut, men vi lover at det skaper god stemning!

Først og fremst er dette bare gøy, samtidig stimuleres barnas situasjonsuavhengige språk. Hva kan være et tenkt eksempel på hva man kan plukke fra hånda? Det kan faktisk være hva som helst, og alt fra verdens minste gullklump, til et enormt romskip med store flammer på sidene. Kanskje det er et oppblåsbart romskip? Eller, æsj, grønt slim, et nesten svart dinosauregg, ei hemmelig bok, et frø, kokosnøtter, en tannkost, en veldig skummel hai, en veldig søt kattepus eller en luftballong som kan ta oss akkurat dit vi vil. Her kan også dere ansatte være med som lekinspiratorer ved å støtte og anerkjenne ideene som kommer, og slik er dere plutselig på vei ut i galaksen!

FIKTIV GAVE – LEK 2

En annen mulighet er at en ansatt gir en fiktiv gave til Kaja, som sitter i ringen ved siden av henne. Kaja er fire år. Hun later som hun åpner den – «Hva er det?» spør den ansatte. «Det er (hun kniser litt) en robot.» «Ah! Hva

kan den gjøre?» Kaja dikter, og hun forteller at den heter Fritjof. Hun skal vise den fram til pappa senere i dag. Kaja får lov å gi en gave videre. Hun gir den til Morten som sitter ved siden av henne. Han åpner den – «Det er ei bok», forteller han. «Hva heter boka?» «Ingenting», svarer han. «Joda», sier den ansatte, «det står noe her, men oi oi oi så liten skrift.» Den ansatte later som han tar på seg briller og leser: «Boka om Roboten Fritjof». Så får Morten gi en gave, og slik fortsetter det til alle har åpnet en gave. Når leken er kjent, kan dere variere med at to og to gjør den sammen også, så blir det mindre ventetid. Så kan alle kort si hva de fikk i gave slik at alle i barnegruppa får høre det.

Leken, eller øvelsen, bærer originalt tittelen «Giving Presents» (Johnstone, 1999, s. 58), og det fine med gaver er at det er kjekt både å gi dem bort og å motta dem. Leken kan dessuten tilpasses den barnegruppa du jobber med, og tillegges nye vrir, spontane eller planlagte. Dette er en øvelse som stimulerer forestillingsevnen, og man kan bruke tid på å beskrive detaljer på gaven. For eksempel kan det av og til være bare én fellesgave til alle. Den felles gaven kan danne utgangspunkt for at barna får dikte fram ei fortelling, eller kanskje det kan være inspirasjon og igangsetter til lek. En vri på denne øvelsen er at det er den som gir gaven, som forteller hva det er, og da kan det være et poeng å mestre det kunststykket å tilpasse

gaven til mottakeren. Hva kan Morten eller Kaja ønske seg, tro?

Å DIKTE FRAM EI FORTELLING – LEK 3

En siste variant vi vil fremme her, er inspirert av øvelsen «Word at a Time» (Johnstone, 1999, s. 131). Denne egner seg best for de eldste barnehagebarna, og tar utgangspunkt i at man prøver å lage en fortelling ved at deltagerne legger til ett ord hver. Det betyr ikke nødvendigvis at barna låses til å si

bare ett ord, noen vil gjerne ytre litt mer, og det kan de godt gjøre.

Poenget er at fortellingen blir til i samspill. Øvelsen kan være selvstendig eller en videreutvikling fra lek 2. Fortellingen skrider fram etter hvert som ett og ett ord (eventuelt en litt lengre ytring) legges til, og det vil trolig bli en manglende sammenheng, i hvert fall de første gangene dere skaper fortelling på denne måten. Prøv dere likevel fram, og se hva som skjer når ungene har fått øvelse i denne lekbaserte fortellingsformen.

Det kan også være interessant å observere hvorvidt barna benytter inspirasjonen fra metoden inn i egen lek. Denne leken krever at den ansatte har skapt ei fortellingsramme som utgangspunkt, i hvert fall før barna kjenner leken godt. For eksempel: «Vet dere, at i går, da jeg gikk meg en tur i skogen, da skjedde det noe. Jeg hadde tatt på meg gode, høye, varme sko og en tykk ullgenser. Så gikk jeg. Da så jeg ...» eller «Hva om vi alle hiver oss på kvart-over-fem-bussen til Afrika? Vi kjører av sted

...» Det gjør nemlig hovedkarakteren Marco i bildeboka *Rumpemelk fra Afrika*. I en startperiode bør du være en igangsetter for leken gjennom å danne en ramme eller sette et tema for fortellingen, så kan du heller slippe kontrollen etter hvert som barna begynner å kjenne leken. Som oftest vil kanskje en slik måte å jobbe på være at man fullfører hverandres setninger, så man trenger ikke legge bånd på barna om det kommer mer enn et ord om gangen. Det kan heller tyde på at barna er inspirerte.

SPRINGBRETT FOR VIDERE LEK

Etter samlingsstunder, der barnas kreativitet og fantasi settes i forgrunnen innenfor trygge rammer, er sannsynligheten for at samlingsstunden blir et springbrett for videre lek, nokså stor. Vi tror at informasjon om for eksempel vær og klær kan gjøres andre ganger i løpet av dagen, og at informasjonen treffer barna lettere når den skjer i den aktuelle konteksten.

Vi oppfordrer dere til å bruke samlingsstunden nettopp til å sette barnas lekverden i front og å inspirere til denne og dermed til det fantasifulle språket som nesten ikke har begrensninger. Leker som disse vil stimulere til fantasi, samtidig som rammene er tydelige og derfor kan oppleves inkluderende for alle. Husk bare at de trenger å repetere, og at mulighetene med bruken av dem øker etter som ungene kjenner øvelsene bedre og bedre. Og det aller beste; du har alltid alle de tre lekene tilgjengelige i din egen baklomme.

Litteratur

Johnstone, K. (1999). *Impro for Storytellers*. Canada: faber and faber.

Loe, E. & Lima de Faria, A. B. (2012). *Rumpemelk fra Afrika*. Oslo: Cappelen Damm.

Når barnehagelærerne tar avgjørelser bør det være ut fra et faglig og ikke et personlig skjønn. Vi må våge å utfordre lover og regler, skriver **Petter Ruenes Jensen**.

Vi trenger profesjonell ulydighet

Petter Ruenes Jensen

Masterstudent i Barnehagekunnskap ved Universitetet i Agder og pedagogisk leder i Smååsane barnehage, Vennesla kommune
pette12@student.uia.no
 FOTO: Simon Gardiner

”Vi skylder oss selv å lytte til vårt faglige skjønn, både for profesjonens troverdighet, men også for barna.

«Pedagogisk leder er gitt ansvaret for å iverksette og lede det pedagogiske arbeidet, i tråd med godt faglig skjønn.» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 16)

Dette sitatet fra rammeplanen nevner godt faglig skjønn som noe den pedagogiske lederen skal arbeide etter. Hva innebærer dette faglige skjønn? Når skal det faglige skjønn vike for andre bestemmelser? Dette er noe av det jeg ønsker å diskutere i denne artikkelen.

FAGLIG SKJØNN

Faglig skjønn må ikke forveksles med personlig skjønn, noe jeg tenker er knyttet til dine meninger men som ikke forsvares med faglighet. Det faglige skjønn er derimot et skjønn som jeg mener du er forpliktet til å utøve på bakgrunn av den kunnskapen du har gjennom utdanningen din. Det faglige skjønn bør stadig kunne utvikles og utfordres av andres faglige skjønn, for eksempel diskusjon rundt måltidspraksis: Hvilke regler skal vi ha, skal barna ha faste plasser? Hvor går grensen mellom barnas medvirkning og de voksnes behov for system. Begge sider kan begrunne med ulike typer faglitte-ratur. Faglig skjønn skal alltid være åpent for diskusjon og krever argumentering. Jeg tenker at det personlige skjønn ikke skal brukes for å ta avgjørelser i barnehagen, selv om jeg har tatt meg selv i å gjøre det.

PROFESJONELL ULYDIGHET

Jeg er en såpass stor tilhenger av å bruke faglig

skjønn at jeg tenker det skal særdeles mye til for at det skal vike for andre bestemmelser. Skulle det oppstå en uenighet mener jeg barnehageloven trumfer det faglige skjønn. Men hva gjør vi hvis det faglige skjønn går imot årsplanen, det vi har bestemt på pedledermøte eller føringer fra kommunen eller barnehageeier? Hva slags ansvar har vi da? Det kan være utfordrende. Et eksempel kan være hvordan vi velger ikke å gå ut med barna hver dag, på tross av at det er bestemt at vi skal være ute hver dag. Det kan være å ha færre regler enn det flesteparten i barnehagen ønsker at vi skal innføre på de ulike avdelingene.

ÅPEN FOR Å TA FEIL

Jeg vil likevel poengtere at jeg på ingen måter tenker at vi skal gå inn for å fravike styrers føringer, eller gjeldende diskurser i barnehagen. Vi må argumentere for skjønn vårt og tåle at både faglig skjønn og barnesyn blir utfordret, men også være åpen for å «ta feil». Vi skylder oss selv å lytte til vårt faglige skjønn, både for profesjonens troverdighet, men også for barna. Vi utøver ikke illojalitet, men tidvis profesjonell ulydighet, og det tror jeg vi har behov for i barnehagesektoren.

I hvert nummer inviterer vi en student til å skrive om et tema han eller hun brenner for.

Natalie Knutson Halland
Barnehagelærarstudent, Høgskulen på
Vestlandet, campus Sogndal
natalie.natalieknutsonh@hotmail.com

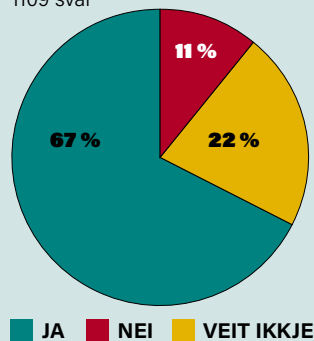
Kirsten Flaten
Dosent, Høgskulen på
Vestlandet, campus Sogndal
kirsten.helen.flaten@hvl.no

Kjenneteikn på seksuelle overgrep mot barn

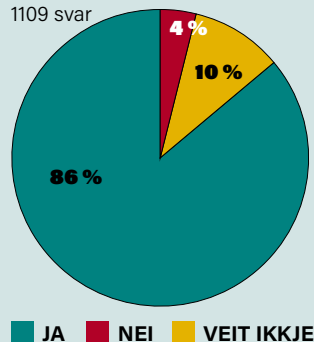
10 prosent av dei barnehagetilsette veit ikkje korleis dei skal avdekkje om barna som går i barnehagen, har vore utsette for seksuelle overgrep, viser undersøking. Her er 5 ulike kjenneteikn.

FOTO: ADOBE STOCK

FIGUR 1
Har barnehagen du arbeider i, ein beredskapsplan for førebyggjg av seksuelle overgrep mot barn?
1109 svar

FIGUR 2
Veit du som arbeider i barnehage, kva du skal observere ved mistanke om seksuelle overgrep mot barn?
1109 svar

Kva kunnskap har barnehagane ved mistanke om seksuelle overgrep mot barn? Det er eit tema som ein bør snakke meir om, slik at det kan bli mindre tabubelagt. 30 prosent av dei tilsette i norske barnehagar har ikkje, eller veit ikkje om dei har, ein beredskapsplan for kva dei tilsette må gjere for å førebyggje og avdekkje vald og overgrep mot barn, viser ei bacheloroppgåve om seksuelle overgrep ved Høgskulen på Vestlandet: *Hysj, dette er vår vesle hemmelighet – seksuelle overgrep mot barn i barnehagealder*. Vi gjennomførte ei spørjeundersøking via Google Forms, og vi fekk inn 1109 svar. Undersøkinga viser at dei fleste barnehagar har kunnskap om kva dei skal gjere ved mistanke om seksuelle overgrep. Likevel er det nesten 10 prosent som ikkje veit korleis dei skal avdekkje om barn i barnehagealder har vore utsette for seksuelle overgrep. 20 prosent av dei barnehagetilsette seier at dei ikkje diskuterer seksuelle overgrep på jobb. Halvparten av barna får heller ikkje opplæring i seksualitet og kropp i barnehagen.

HALVPARTEN HAR BEREDSKAPSPLAN
Ein beredskapsplan er ein plan for kva

dei tilsette må gjere for å førebyggje og avdekkje vald og overgrep mot barn. Den skal sikre at alle tilsette kjenner og tar i bruk opplysningsplikta til barnevernet. Barnehagen skal ha låg terskel for å melde frå om bekymring for vald eller overgrep (Redd Barna, 2018).

I denne studien var det godt over halvparten av informantane, 67 % (748), som svarte at barnehagen dei arbeider i, hadde ein beredskapsplan mot seksuelle overgrep. Det var berre 11 % (122) som ikkje hadde ein beredskapsplan (**figur 1**). 22 % (239) visste ikkje om dei hadde det. Set ein dei to siste saman, er det over 30 % som ikkje har eller ikkje veit om dei har ein beredskapsplan (**figur 1**).

OBSERVER BARN VED MISTANKE

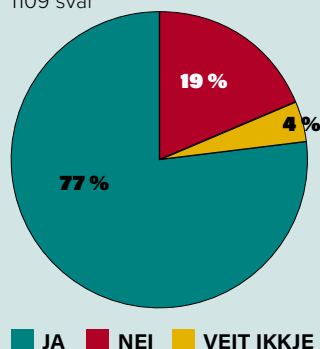
I denne studien svarte 86 % (959) at dei veit kva dei skal observere ved mistanke om seksuelle overgrep mot barn. 10 % (106) svarte nei og 4 % (44) svarte veit ikkje (**figur 2**). Ein liten del, 14 % (150), er usikre på kva dei skal observere når det er mistanke om seksuelle overgrep. 77 % (851) svarte at seksuelle overgrep blir diskuterte i barnehagen og 19 % (208) svarte nei på dette spørsmålet (**figur 3**).

Det er viktig at ein stolar på magefølelsen sin, og ved dårleg magefølelse er det

” Det er viktig at ein stolar på magefølelsen sin, og ved dårleg magefølelse er det noko med det barnet som gjer deg uroleg.

FIGUR 3
Er seksuelle overgrep eit tema som blir diskutert i barnehagen du arbeider i?
1109 svar

noko med det barnet som gjer deg uroleg. Barn som har opplevd seksuelle overgrep, gir ofte svake signal på at noko er gale (Aasland, 2014). Barn kan vegre seg for å besøkje mor eller far, eller uttrykkje tidlegare hendingar både gjennom teikning, leik og verbal kommunikasjon. Vi kan hjelpe barnet å uttrykkje seg, gjennom samtale og ved å lytte til det barnet har å seie. Det er også viktig at vi klarer å skilje mellom normal seksuell utvikling hos barn og det som ikkje er normalt.

KVA ER SEKSUELLE OVERGREP?

Straffelova beskriv seksuelle overgrep i tre kategoriar:

1. § 201, **seksuelt krenkjande eller anna uanstendig åtferd**: dette omfattar seksuelle handlingar i nærvær av nokon, utan at det er noko form for psykisk kontakt, som blotting, usømd eller anna uanstendig framferd, eller verbale krenkingar.

2. § 200, **seksuelle handlingar**: dette omfattar fysisk kontakt mellom overgripar og den utsette. Døme: Overgriparen sin berøring eller beføling av kjønnsorgan eller bryst utanpå eller innanfor kleda. Det er straffbart å leie barn under 16 år til å utvise slike handlingar eller anna seksuelt krenkjande eller uanstendig åtferd.

3. § 192 -199, **seksuell omgang**: dette omfattar alle tre typar inntrenging i kroppen sine holrom. Som vaginalt og analt samleie og innføring av penis i munn og innføring av gjenstandar i skjede eller endetarmsopning. Dette omfattar også seksuelle handlingar til ein viss intensitet, som beføling inne i ein annan person sitt kjønnsorgan, masturbering eller samleieliknande bevegelsar. Seksuell omgang med barn omfattar dessutan innføring av penis mellom dei store og små kjønnsleppene.

(Søftestad & Aschjem, 2014)

Seksuelle overgrep kan vere handlingar

som barnet ikkje forstår, og som krenkjer barnet sin integritet. Den som forgrip seg på barnet, utnyttar barnets avhengnad av vaksne eller sin eigen maktposisjon. (Søftestad & Andersen, 2014). Seksuelle overgrep mot barn er ei alvorleg form for kriminalitet. Dette fordi barn i liten grad er i stand til å verje seg mot overgrep og ofte vil ha vanskar med å fortelje om dei. Da er det heilt avgjerande at ansvarlege personar rundt dei avdekkjer overgrepa og melder frå til politiet eller andre relevante instansar (Kripos, 2016). Ved mistanke må ein prøve å forstå utsegnene og åtferda til barnet.

NORMAL SEKSUELL UTVIKLING

Barns normale seksuelle utvikling er å bli kjend med kroppen som sanseorgan. Spedbarn som ligg og tar på sin eigen kropp, er del av den sanselege og seksuelle utviklinga. Berøring skal vere til stades i alle menneske sine liv, uavhengig av alder (Flaten, 2018). Det skal vere naturleg å setje ord på kjønnsorgana, slik som ein set ord på andre kroppsdelar. Eit barn som har nemningar for kjønnsorgana, klarer lettare å fortelje om opplevingar som anten er gode eller dårlege. Det er òg lettare for vaksne å skjønne kva barnet vil fortelje (Aasland, 2014). Det er vanleg å ville sjå andre barn nakne og vise interesse for andre barns kjønnsorgan. Utforsking av kroppen i barnehagealder handlar om å oppdage at onanering gir fysisk nyting (Flaten, 2018). Barn i 2–6-årsalderen frydar seg over eigen nakenheit og ord som tiss og bæsje, og undersøker ulikskapar mellom jentekroppen og guttekroppen. Dei er også nyfiske på og gleder seg ved å røre ved eigne kjønnsorgan og ta del i sexleik med jamaldra (Nordhaug, 2018).

AVVIKAND E SEKSUELL ÅTFERD

Avvikande uttrykk for seksualitet for barn i 2–6-årsalderen er å ta munnen mot

Ulike kjenneteikn

- **Regresjon:** å gå tilbake i utvikling. Barnet kan begynne å snakke babyspråk, eller begynne å tisse og bæsje på seg igjen.
- **Mareritt:** søvnproblem og vonde draumar. Barnet roper namnet til overgriparen i søvne, eller «ikkje ta meg på tissen», «gå vekk». Barna kan halde seg på tissen å seie «nei, nei, nei».
- **Åtferdsending:** vise aggresjon, passivitet, konsentrasjonsvanskar eller mistrivsel som ikkje har vore der før. Det kan vere andre årsaker til at barnet endrar åtferd, så ein må sjå etter andre endringar i livet til barnet. Det er viktig å bruke tid til å innhente opplysningar som kan gi ei forklaring.
- **Seksualisert åtferd:** å bruke eit avansert seksuelt språk. Det kan kome av andre ting, som at det er lært av andre barn. Nokre barn kan vere seksuelt aggressive, truande og manipulerande i seksuell leik med andre barn, ha forførande åtferd som er pågåande og direkte, eller tvinge andre til seksuelle leikar. Barn som blir utsette for seksuelle overgrep, kan ha ei aggressiv seksualisert åtferd.
- **Problem med konsentrasjon:** dei tenkjer på det dei har opplevd, eller prøver å skyve vekk tankane. Nokre klarer ikkje sitje i ro eller vert fjerne, stille og klarer ikkje følge med.
- **Ikkje-verbale uttrykk:** svært aktivt og aggressiv, eller veldig blid eller trist. Barnet kan vere plagsamt kontaktsøkjande, eller ein kjem ikkje innpå det. Barnet kan vere vanskeleg å skjøne, og skaper dårleg magefølelse hos den vaksne.
- **Uttrykkslause:** barn som har hemmelegheiter eller er utsette for traume, kan bli uttrykkslause og apatiske. Barn kan reagere på måtar som verkar uforståelege.

Kilde: Aasland, 2014.

kjønnsorganet, putte gjenstandar i skjede og endetarmsopning, masturbere med gjenstandar, røre ved andre sine kjønnsorgan sjølv om ein har fått beskjed om å slutte, og at dei rører ved vaksne kjønnsorgan (Nordhaug, 2018).

Slik åtferd er uvanleg for barn, og dei vaksne bør vurdere kva som ligg til grunn for slik åtferd.

BARNA SI KOMMUNIKASJONSFORM

Boka *Blekkspruten* av Dahle og Nyhus gir eit godt innblikk i kor vanskeleg det kan vere for barn å snakke om det. Her blir jenta Gullet misbrukt av broren (Dahle & Nyhus, 2014). Barn kan føle seg medskyldig i det som har skjedd. Overgriparen seier kan-skje at dette er «vår hemmelegheit», «ikkje sei det til nokon», «eg ser/veit du likar dette» eller «du fristar meg» (Aasland, 2014).

Det er viktig at ein snakkar med barna om kva dei kan gjere når dei vaksne ikkje ser, eller ikkje forstår at dei har det ilt. Ein må vere merksam på kva barn signaliserer (Aasland, 2014). Barn som blir utsett for seksuelle overgrep, kan gi veldig svake signal på at noko er gale. Det er viktig å tenkje på at dei fleste signal òg kan ha andre årsaker enn at barnet er blitt utsette for seksuelle overgrep. Det er ikkje først og fremst det barna seier, som gjer vaksne bekymra, men også korleis barnet er.

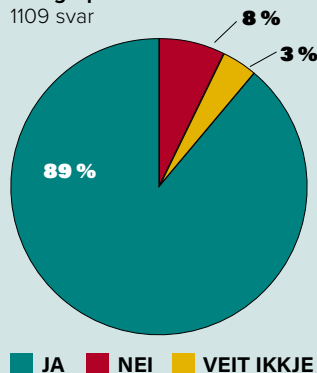
OPPLYSNINGSPLIKT

Barnehagepersonalet skal vere merksame på forhold som kan føre til tiltak frå barnevernstenesta. Utan hinder av teieplikt skal personalet gi opplysningar til barnevernstenesta når det er grunn til å tru at eit barn blir mishandla, eller når det ligg føre

” Det er viktig at vi klarer å skilje mellom normal seksuell utvikling hos barn og kva som ikkje er normal.

”Awvikande uttrykk for seksualitet for barn i 2–6-årsalderen er å ta munnen mot kjønnsorganet, masturbere med gjenstandar og røre ved andre sine kjønnsorgan.

FIGUR 4
Veit du som arbeider i barnehage, korleis du skal gå fram ved mistanke om seksuelle overgrep mot barn?
1109 svar

alvorleg omsorgssvikt, jf. lov om barnevernstenesta § 4-10, § 4-11, § 4-12, eller når eit barn har vist vedvarande alvorlege åtferdsvanskar, jf. § 4-24 (Kunnskapsdepartementet, 2017). Tilsette i barnehagen kan søkje råd, også anonymt, frå barnevernstenesta, politiet, helsestasjonen eller PP-tenesta (Redd Barna, 2018).

SLIK GÅR DU FRAM VED MISTANKE

Mangel på kunnskap om seksuelle overgrep er ofte grunnen til at barn ikkje får hjelp. Kanskje du er redd for å ta feil og ikkje tør å melde frå. Det er bekymringa ein skal melde, ikkje personen (Aasland, 2014). 89 % i undersøkinga (948) svarte at dei veit kva dei skal gjere ved mistanke. Berre 8 % (88) svarte nei og 3 % (44) svarte veit ikkje. Det er da 11 % (132) som ikkje veit korleis dei skal gå fram ved mistanke om seksuelle overgrep (figur 4).

Proessen frå tidleg uro til ei bekymring som skal gjerast noko med, har mange steg: observasjon, konsultasjon, samtale med leiar og samtale med barn. Fem ulike tema fører til bekymring hos tilsette i barnehagen: avvik frå normalutvikling, åtferdsendring, uklar tilknytning, manglande tilfredsstilling av primærbehov og tydelege teikn på vald eller overgrep (Nordhaug, 2018). Ved mistanke om seksuelle overgrep skal alle relevante observasjonar noterast. Når fekk du mistanken, og kva gjeld den? Få med dato, arena for observasjonen, kven som var til stades og namnet på den som har notert. Tilsette skal ikkje vere aleine med mistanken, og det er viktig at ein vender seg til næraste leiar. Dersom ein ikkje blir lytta til, tar ein det vidare til neste leiarnivå, eller til politiet (Bufdir, 2015). Som tilsett skal ein ikkje drive etterforsking, men samle relevant informasjon til politiet tar over saka. Ein god rapport om det mistenkte eller utførte overgrepet, og at dette er blitt nedskrive straks, er naudsynt. Den mistenkte skal ikkje konfronterast, det er politiet si oppgåve (Bufdir, 2015).

LÆR BARN OM SEKSUALITET

Barn skal lære om grensesetting og å vere bevisste på eigen kropp. Det er viktig at barn får innsikt i kva som er ein grei måte å ta på

andre på, og kva som er ein ugrei måte, og at det er lov å seie nei om nokon tar på ein. I denne undersøkinga svarte nær halvparten at dei ikkje har noko form for seksualundervisning for barna i barnehagen. Dette kan det vere mange grunnar til, som at foreldre er skeptiske til at barna skal få seksualundervisning så tidleg (figur 2).

KONKLUSJON

Denne undersøkinga viser at dei fleste barnehagar har kunnskap om korleis dei skal handtere mistanke om seksuelle overgrep, og at berre eit fåtal av barnehagane manglar beredskapsplan. Dei veit kva dei skal observere, og korleis dei skal gå fram, og at dei ved mistanke kan diskutere saker anonymt med blant anna barnevernstenesta. Likevel er det nesten 10 prosent som seier at dei ikkje veit korleis dei skal avdekkje om barn har vore utsette for seksuelle overgrep. 20 prosent av dei barnehagetilsette seier også at dei ikkje diskuterer seksuelle overgrep på arbeid. Halvparten av barnehagebarna får heller ikkje opplæring om seksualitet og kropp i barnehagen.

Litteratur

- Aasland, Margrete Wiede. (2014). " ... si det til noen ..." en bok om seksuelle overgrep mot barn og unge. Oslo: Cappelen Damm Akademisk
- Dahle, Gro & Nyhus, Svein. (2016). *Blekkspruten*. Oslo: Cappelen Damm.
- Flaten, Kirsten. (2018). *Et helt vanleg barn*. Oslo: Cappelen Damm.
- Nordhaug, Inge. (2018). *Kva ser vi, kva gjer vi, omsorgssvikt, vald og seksuelle overgrep. Skulen og barnehagen sine oppgaver*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Søftestad, Siri og Andersen, Inger Lise. (2014). *Seksuelle overgrep mot barn, traumebevisst tilnærming*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Søftestad, Siri & Aschjem, Øivind. (2016). *Hvis klede kunne fortelje, om forståing og handlekraft i møte med barn utsett for vald og overgrep*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Bufdir. (2015, 04.05). *Mistanke om seksuelle overgrep. Kva gjør du?* Henta 04.10.18 frå: https://www.bufdir.no/Nedsatt_funksjonsevne/Retningslinjer_seksuelle_overgrep_utviklingshemmede/Mi_stanke_om_seksuelle_overgrep_Hva_gor_du_da/
- Kripos. (2016). *Seksuelle overgrep mot barn under 14 år*. Henta 11.12.18 frå: https://www.politiet.no/globalassets/04-aktuelt-tall-og-fakta/voldtekt-og-seksuallovbrudd/seksuelle-overgrep-mot-barn-under-14-ar_web.pdf
- Redd Barna. (Ukjent dato). *Beredskapsplan mot vald og overgrep*. Henta 05.12.18 frå: <https://www.reddbarna.no/forstyr/beredskapsplan-mot-vold-og-overgrep>

ANMELDT AV

Ingeborg Tveter Thoresen
Tidligere rektor og førstelektor ved Høgskolen i Vestfold, forsker, fagbokforfatter og skribent.
ingeborg.t.thoresen@usn.no

Vuggestueliv

Thomas Gitz-Johansen
Omsorg, følelser og relasjoner
Samfunnslitteratur (2019)
Dansk
218 sider

God bok om de yngste barna

Boka gir deg solid innsikt i de yngste barnas viktigste behov: omsorg, forutsigbarhet og tilstedeværelse.

Boka *Vuggestueliv* handler om barn mellom seks og atten måneder og deres liv i en dansk vuggestue, som er for barn under tre år. Boka er basert på forskningsprosjektet «At ha' det godt» der forfatteren, som forsker, har undersøkt hvordan barn har det, hva de selv gjør, og hvilken rolle personalet spiller.

KRITISK TIL EGNE FØLELSER

Studien følger barna i et år og observerer barnas endringer gjennom mikrostudier av samspill og livsutfoldelse. Forskningen hviler på et tilknytningsteoretisk perspektiv, med referanser til John Bowlby, Donald Winnicott, Peter Fonagy, Daniel Stern og Alan Shore og ligger i forlengelsen av Agnete Diderichsens omsorgsforskning. Teoriene peker på betydningen av relasjoner.

Forfatteren er oppmerksom på og kritisk til egne følelser og reaksjoner fordi man ikke kan «kigge ind i barnets indre tanker og følelser». Det ligger en

fortolkning i bevegelsen fra observasjon til innlevelse.

OM GRÅT OG GLEDE

Boka har tre deler: *Mellom barn og voksne*, *De voksne og deres rammer* og *Fire barns perspektiver*. Gråt og trøst er solid behandlet. Barns gråt er forskjellig og møtes forskjellig. Del to handler om personalets følelser og behov, omsorg som er under press, og gleden ved å være sammen med barn, tilknytning til barn og barnas behov. Rammene for virksomheten påvirker alle. Tiden til omsorg blir knapp, blant annet i tilvenningen.

Boka gir eksempler på ulike barns væremåte når de mangler verbalspråk. Alicia trenger mye trøst, mens Lisa lett overses fordi hun gir lite lyd fra seg. Sophia blir levert i barnehagen med trygghet og en ro som også preger barnet. Thomas Gitz-Johansen gir et lavmælt og kraftfullt vitnesbyrd om det viktigste barna har behov for: voksne menneskers forutsigbarhet, omsorg og tilstedeværelse.

Se portrettintervju med forfatteren på s. 38.

Tull og tøys på ramme alvor i barnehagen
Sonja Kibsgaard
Universitetsforlaget (2019)
168 sider

Hvorfor tuller og tøys barn så mye? Boka ønsker å få oss til å se og reflektere over betydningen av tull og tøys i barnehagen. Tema er humor, latter og hvordan møte tull og tøys. Her er mange konkrete eksempler fra barnehagen med kommentarer og forskning. Du får høre om fjertegris og lortepromp.

Kosthold og fysisk helse
Samira Lekhal, Helena Slapø, Ratib Lekhal og May Britt Drugli
Cappelen Damm akademisk (2019)
142 sider

En ny bok i serien om de yngste i barnehagen, og om hvordan barnehagen kan bidra til bedre og sunnere matvaner hos barn og dermed god fysisk helse. Boka gir en innføring i kosthold og helse, retningslinjer, merkeordninger, norske barns kostholdsvaner og matglede. Her er konkrete tips som smakslek og grønnsakverksted og oppgaver til refleksjon.

Asylsøkere og flyktninger
Psykisk helse og livsmestring
Lars Lien, Ragnhild Dybdahl, Harald Siem, Irma Julardzija og Hege Helene Bakke (red.)
Universitetsforlaget (2019), 328 sider

Rådet for psykisk helse har her samlet kunnskap om psykisk helse hos flyktninger og asylsøkere. En antologi. Aktuelle tema for barnehagelærere er arbeid med flyktningbarn, traumer, tips til samtaler og selvhjelpsmetoder, kjønnslemlestelse, bruk av tolk og vanlige lidelser hos flyktninger.

Siri Sjøftestad

Sosionom med ph.d, initiativtaker
til nettverket reddesmå.no
siri.sjøftestad@gmail.com

Anita Kverneland

Rådgiver, oppvekstetaten i Vennesla
anita.kverneland@vennesla.kommune.no

Bess M.S. Thormodsæter

Rådgiver, oppvekstetaten i Vennesla
bess.ms.thormodsæter@vennesla.kommune.no

Systematisk arbeid må til for å hjelpe barn utsatt for overgrep og vold

Barnehageansatte har fått opplæring i å snakke med barn om vold og overgrep. Dette har ført til tryggere voksne som klarer å møte barn, ta imot og handle.

Vennesla kommune i Agder har startet et systematisk arbeid for at barnehageansatte skal få kunnskap om seksuelle overgrep og vold mot barn, og kompetanse i hvordan voksne og barn kan snakke sammen om disse temaene. Bakgrunnen er NOU-rapporten *Svikt og svik* (2017), som viste store mangler i arbeidet med å avdekke og hjelpe barn utsatt for seksuelle overgrep og vold¹. Rapporten ble laget av Barnevoldsutvalget på oppdrag fra Regjeringen. Hvordan gikk kommunen fram for å gi de ansatte mer kompetanse om barn utsatt for vold og overgrep?

SYSTEMATIKK ER VIKTIG

Et av de framtrepende svikene fra

NOU-rapporten er at ansatte unnlater å snakke med barn de er bekymret for. Vi gjenkjente dette fra vår praksis. Ansatte har sagt de er usikre på hvordan de skal snakke med barn om seksuelle overgrep og vold. Resultatene fra den norske LISA-undersøkelsen (2016) viser at de fleste som er utsatt for seksuelle overgrep som barn, går alene med sine krenkelseserfaringer i gjennomsnittlig 17 år før andre får vite hva som har rammet dem.²

Barnevoldsutvalgets klare råd om at alle instanser bør utvikle kompetanse og rutiner for å samtale med barn, ga oss motivasjon til å jobbe mer systematisk med å utvikle kompetanse og tiltak i barnehagene. Det er barnehagens eier som, ifølge *Lov om barnehager*, har ansvar for at alle ansatte har nødvendig kunnskap og kompetanse. I Vennesla har barnehagemyndigheten, som er to rådgivere i Oppvekstetaten, tradisjon for

å sette i gang kompetanseheving som barnehagene har behov for. Styrerne, pedagogene, fagarbeiderne og assistentene ble fra starten tatt med i arbeidet.

TVERRETATLIG SAMARBEID

For å gi de barnehageansatte kompetanse om barn utsatt for vold og overgrep har barnehagene i Vennesla samarbeidet med fagfolk som underviser studenter om overgreps- og voldsutsatte barn. Barnehagene har i tillegg samarbeidet med en tverretatlig gruppe i kommunen som består av ansatte fra barnevernstjenesten, helsestasjonen og spesialpedagogisk team. Med prosjektpenger fra Fylkesmannen utviklet denne gruppen samtaleverktøyet SI DET!

Den tverrfaglige gruppa fikk produsert tøydukkene Mikkil og Mina, en sang og flere plakater med bilder fra de to dukkenes fortellinger om seksuelle overgrep og vold. Gruppa besøkte

¹ NOU 2017: 12 "Svikt og svik".

² "SI DET!", Enhet for barn og familie, Vennesla kommune, 2018

LAVERE TERSKEL: Barnehageansatte som får opplæring i å snakke med barn og vold og overgrep, og som jobber systematisk med det, snakker oftere med kollegaer om det de ser, skriver artikkel-forfatterne. Illustrasjonsfoto: Enhet for barn og familie Vennesla

alle barnehagene, og hadde samlingsstunder med fireåringene. Den direkte kontakten mellom ansatte i barnehagene, barnevernstjenesten og helsetjenesten i kommunen styrket samarbeidet i konkrete bekymringssaker. Den langsiktige planen var at barnehagene skulle overta dette ansvaret selv, noe som nå er gjennomført.

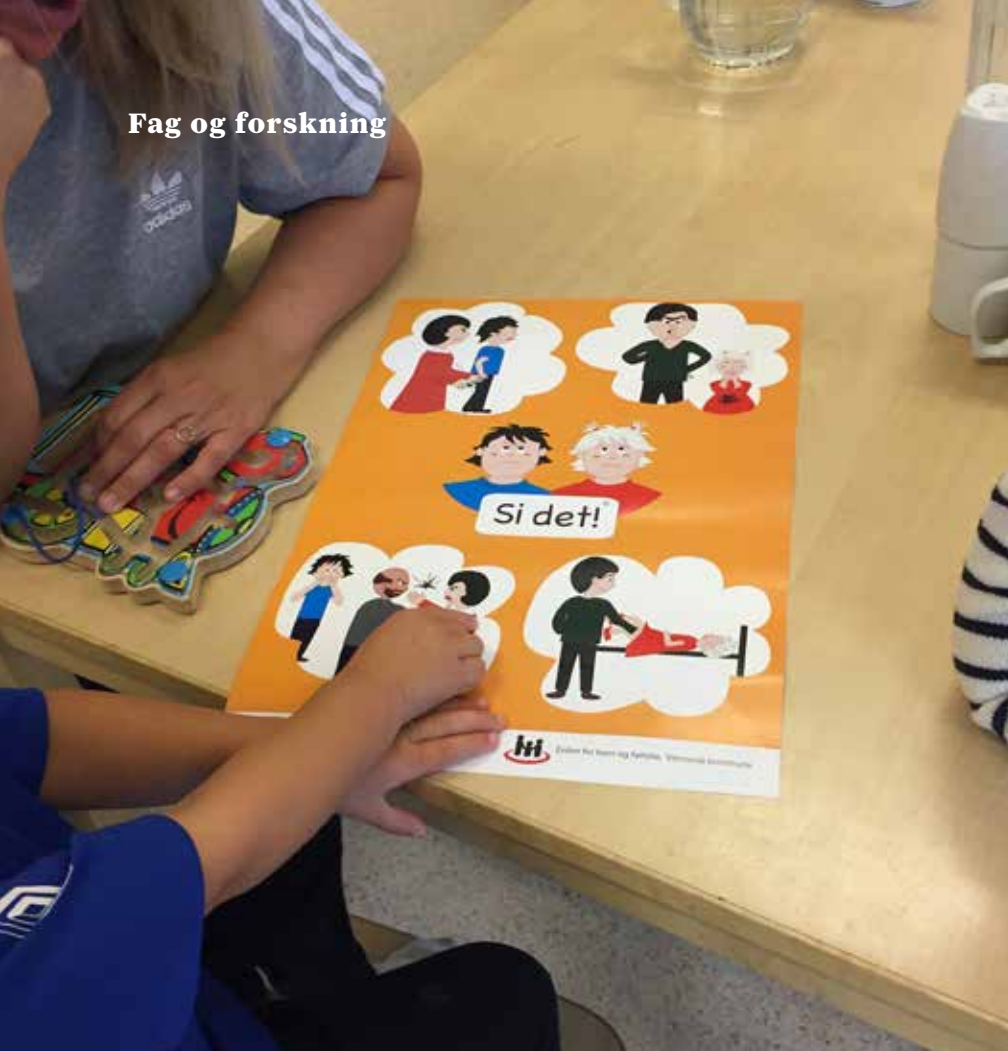
FELLES FAGLIG PLATTFORM

For å sette barnehagene i stand til å

holde samlingsstunder med tema vold og overgrep, til å samtale med barn når bekymringer oppstår, og å bli trygg på framgangsmåter når mistankene krever melding til barnevernstjenesten, fikk de ansatte ulike kurs. Barnehagene fikk bøkene *Grunnbok i arbeid med seksuelle overgrep mot barn* og *Hvis klær kunne fortelle*. Målet er at kunnskapen skal nå hele personalet. En felles faglig forståelse kan øke den enkeltes mot og vilje til å snakke med

kolleger om uttalelser og væremåter som vekker bekymring, og styrke fellesskapsfølelsen i personalgruppa

” Ansatte har sagt de er usikre på hvordan de skal snakke med barn om seksuelle overgrep og vold.

VERKTØY: Barnehagene i Vennesla sitter i en tverrfaglig gruppe som har laget verktøyet SI DET! med tøydukkene Mikkel og Mina som de har med i samtale med barn, for å forebygge og avdekke vold og seksuelle overgrep. Foto: Marie Bodin

i saker som må meldes til barnevernet og/eller politiet.

SAMTALETRENING

Veien fra teoretisk kunnskap til praktisk handling kan være svært lang. Derfor ble pedagogene invitert til ferdighetstreningsskurs. De deltok i rollespill og fikk øvd seg på å snakke med barn om kropp og krenkelser.

Kursdeltakerne øvde på a) å ha ansvaret for å involvere barna i samtaler om krenkelser av kroppen, b) å være observatør under samlingsstundene, c) å spille rollen som barn / utsatt barn, og d) å avholde individuelle samtaler med barn de var bekymret for. Mange ga uttrykk for at det å øve på konkrete situasjoner var utfordrende, men veldig lærerikt. Å spille rollen som barn ga noen av deltakerne en sterk følelse av hvordan det kan være å bli utsatt for noe som er skremmende, uforståelig og strengt hemmelig. En av deltakerne sa:

«Det å trene på å forebygge, avdek-

ke, ha samtaler med barn og handle i saker som omhandler dette temaet, bør gjøres årlig på lik linje med brannøvelse og førstehjelpskurs.»

SAMLINGSSTUNDER

Etter denne opplæringen ble barnehagens ansatte i stand til å ta ansvar for bruk av samtaleverktøyet SI DET!, mens de tidligere måtte bruke utenforstående fagpersoner.

I samlingsstundene SI DET! får barna vite at voksne ikke har lov til å slå, sparke eller bruke annen type vold. De skal også få kunnskap om at seksuelle krenkelser og overgrep er ulovlig, og at de har rett til å bestemme over egen kropp. De skal vite hvilke voksne rundt dem som de trygt kan fortelle det til dersom dette skjer, slik at de kan få hjelp.

OPPLÆRING TIL ALLE ANSATTE

Assistenter og fagarbeidere deltok på den teoretiske opplæringskursene på lik linje med pedagogene. I tillegg har pedagogene som har gjennomført ferdighetstreningsskurs i oppdrag å trene dem via caseøvelser på å samtale med barn som kommer med spontane utsagn om at de krenkes.

Styrerne har også fått faglig påfyll. De ønsket å styrke kompetansen som veileder for sine ansatte, og som barnehagens ledere i møte med foreldrene. De fikk derfor tilbud om ferdighetstreningsskurs i a) samtaler med ansatte som av ulike grunner vegrer seg for å delta i samlingsstunder om kropp og krenkelser, b) samtaler med foreldre som har motstand mot at barnet skal delta i den type samlingsstunder, og c) å avholde individuelle samtaler med barn de er bekymret for og mistenker er utsatt for vold eller overgrep.

MÅ INN I RUTINER OG ÅRSPLANER

Styreren har en sentral rolle for at barnehagen skal lykkes med kompetanseutvikling og med å styrke arbeidet med barn som kan være utsatt for krenkelser. Kompetanseprogrammet ble derfor tidlig drøftet på en styrersamling. Arbeidet med å forebygge og avdekke overgrep er nå lagt inn i bar-

nehagenes rutiner, planer og årshjul for å sikre at det ikke blir fortrengt av nye tema som kommer.

FORELDREMØTER

Foreldrene har også fått informasjon om SI DET! og forslag til hvordan de kan møte barnas spørsmål og reaksjoner. Dette kan bidra til å hindre at barn kommer i en skvis mellom barnehagen som snakker åpent om krenkelser, og foreldre som enten mener at slike samtaler er forkastelige, eller som er ukomfortable med å snakke med barna om dette. Målet er å skape en åpenhetskultur mellom barn, foreldre og barnehageansatte om temaer som tidligere har vært preget av ordløshet og tabu.

OPPFØLGING

Etter at de barnehageansatte og styrerne hadde vært gjennom kompetanseprogrammet, gjennomførte kommunen tilsyn med alle kommunale og

” Målet er å skape en åpenhetskultur mellom barn, foreldre og barnehageansatte om temaer som tidligere har vært preget av ordløshet og tabu.

private barnehager for å sjekke hvordan de jobbet med opplysningsplikt til barnevernet. Barnehagene sendte inn informasjon, årsplanene ble gjennomgått, og 55 personer ble intervjuet om kjennskap til og forståelse for arbeid med omsorgssvikt, vold og overgrep. Tilsynet viste at det var høy bevissthet på fagområdet. Det ble også avdekket forbedringsområder, som hver barnehage ble skriftlig informert om.

VEIEN VIDERE

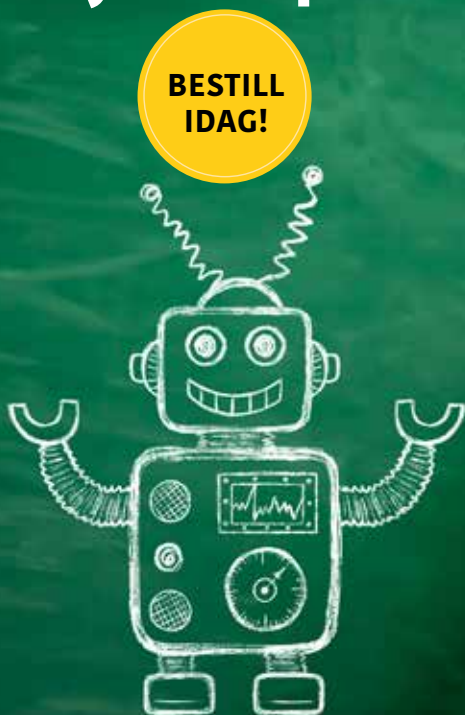
Den systematiske satsingen har ført til at alle barnehagene har nedfelt arbeidet med barn utsatt for vold og overgrep i sine årsplaner. De ansatte «tør å tenke det verste». De føler seg tryggere

i arbeidet med å fange opp og ta tak i bekymringsfulle utsagn og væremåter. De drøfter oftere mistanker om vold og overgrep i personalgruppa. Terskelen for å ta kontakt med barnevernstjenesten er borte. Styrerne rapporterer om flere meldinger til barnevernet etter kompetansehevingen.

For å sikre at engasjementet som er vekket, ikke dør ut, vil barnehagemyndigheten følge opp og jevnlig tilby kompetansehevende tiltak. Gruppen som utviklet SI DET!, vil fortsette samarbeidet. Kommunepolitikerne vil bli løpende orientert om hva som skjer på dette feltet. Viljen til å holde fast på og videreutvikle den opparbeidede kompetansen i barnehagene er stor.

Få bladet til arbeidsplassen eller rett hjem i postkassen!

**BESTILL
IDAG!**

Ønsker du faglig påfyll eller å holde deg oppdatert på hva som er nytt innen barnehegefeltet? Da bør du abonnere på Første steg.

ORDINÆRT ABONNEMENT

Koster 300 kroner per år for deg som ikke er medlem i Utdanningsforbundet. Bestill: abonnement@utdanningsnytt.no og merk e-posten Første steg.

ABONNEMENT TIL MEDLEMMER

Kostnadsfritt for medlem eller studentmedlem i Utdanningsforbundet. Bestill på Min side: udf.no/min-side/ mine-abonnement.

**FØRSTE
STEG**

ANMELDT AV

Kathrine Mathilde Fagereng
Barnehagelærer med master i barneha-
gepedagogikk, pedagogisk leder i Slagen
barnehage i Tønsberg, forfatter og blogger:
www.barnehagehjertet.blogspot.com
kathrinefagereng@hotmail.com

Barns seksuelle lek – Hvordan forstå og arbeide med barns seksualitet i barnehagen

Pia Friis
Cappelen Damm Akademisk (2019)
51 sider

En bok om å gi plass til barns seksuelle lek

Barnehagene trenger en felles holdning til barns seksuelle lek og utforskning. Denne boka er fin å ha med i debatten.

Dette er den første boka som er skrevet om barns seksuelle lek. Den er skrevet til barnehagepersonalet, barnehagelærerstudenter og foreldre som ønsker å støtte barna i deres seksuelle lek og unngå å skape skamfølelse over egen kroppslig utforskning.

FORSLAG TIL SAMTALE

Forfatteren anbefaler at personalet i barnehagen forbereder en felles holdning til barns seksualitet basert på barns behov, før barneboka blir lest.

«Hvis vi overlater informasjon om kropp og seksualitet til tilfeldighetene og barna selv, fordi vi voksne synes det er flaut og vanskelig, hjelper vi ikke barn til å utvikle en sunn, seksuell helse, og vi bidrar heller ikke til å forebygge seksuelle overgrep», skriver forfatteren.

Boka er delt opp i tre deler. Første del er hvordan boka skal brukes. Andre del er en barnefortelling som kan leses for barn over fire år og har for-

slag til samtale spørsmål. Siste delen handler om hvordan vi kan arbeide med barns seksualitet og forebygge overgrep. Boka har gode spørsmål til refleksjon som kan brukes til gruppe-møter, personalmøter eller foreldremøter.

DEKKER ET BEHOV

Jeg kan anbefale denne boka, mye fordi det er et stort behov for å danne en felles holdning til barns seksuelle lek i landets barnehager. Barnehageansatte har ulike meninger og erfaringer som lett overføres til barna. Som Friis skriver, hadde barn før i tiden større mulighet til å gjemme seg bort fra voksnes øyne for å utforske egen og andres kropp. I dag er dette vanskeligere fordi barnehagen har lite areal og mange barn i gruppa. Hvordan kan vi skape mer rom for den kroppslige utforskningen, er et spørsmål jeg sitter igjen med, og som jeg vil ta med meg tilbake til barnehagen.

Du er ok

Samtalebok for barn og voksne om følelser og aksept

Eli Rygg
Cappelen Damm
Akademisk (2019)
76 sider

En bok du kan bruke i samtaler med barn. Tema er følelser, vonde opplevelser, kropp, aksept og mobbing. Boka har tekster du kan lese høyt for barna, og spørsmål du kan bruke i samtalen. Målet er å gjøre barn og unge bevisste på at de er bra nok som de er. For barnehagelærere og foreldre.

Musikk og andrespråk

Norsk tilegnelse for små barn med et annet morsmål
Nora Bilalovic Kulset
Universitetsforlaget
(2019)
2. utgave
120 sider

Hvorfor kan små barn synge en hel setning, når de kun setter sammen to ord til vanlig? Musikk kan være et godt hjelpemiddel for barn som skal lære et nytt språk. Det viser denne boka deg. Den er oppdatert på ny forskning. Andre tema er musikkens påvirkning på hjernen og hvordan overvinne stemmeskammen.

Sanselige prosjektarbeid med barn 0-2 år

Alice Kjær
Cappelen Damm
Akademisk (2019)
120 sider

En bok med eksempler på hvordan du kan få med de minste barna på ulike prosjekter ved å la barna oppdage, undersøke og utforske med kroppen og sansene. Forfatteren er inspirert av Reggio Emilia-pedagogikken og viser med foto ulike prosjekter med blader, tape, pinner og papir. Tema er pedagogens rolle, barns møte med materialer og hvordan finne tid og inspirasjon til tema.

ANMELDT AV

Ingeborg Tveter Thoresen

Tidligere rektor og førstelektor ved Høgskolen i Vestfold, forsker, fagbokforfatter og skribent.
ingeborg.t.thoresen@usn.no

Praksisbok for barnehagelærerstudenten

Mona Halsauet Frønes og Vibeke Glaser
Universitetsforlaget (2019)
208 sider

Barnehagelæreren – en verdibygger

Liv Torunn Grindheim og Geir Aaserud (red.)
Fagbokforlaget (2020)
248 sider

En artikkelsamling om barnehagelærernes profesjonsansvar, om verdier og samfunnsmandat og hvordan bruke det i praksis. Tema er bl.a. profesjonens verdier, bærekraftige barnehager, lek, likeverd og likestilling, de yngste barna, samiske verdier, profesjonell omsorg, vold og seksuelle overgrep og læring om kropp og seksualitet i barnehagen. Boken viser verdiene til Verdensorganisasjonen for små barns oppvekst og danning.

En etterlengtet bok

Studentene vil få et stort utbytte av å lese denne boka før de går ut i praksis i barnehagen.

Dette er en forberedelsesbok til studentens første praksisperiode, og et bindeledd mellom teori og praksis. Kapitlene omfatter profesjonsrelevante temaer som er nært knyttet opp til de nasjonale læringsutbyttebeskrivelsene for praksis og ny rammeplan for barnehagen.

Jobber studenten seg igjennom bokens 13 kapitler, samt refleksjons-spørsmålene som følger, vil studenten få et stort utbytte både som forberedelse til praksis, og som en del av sin reise som profesjonsutøver.

SETTER I GANG REFLEKSJON

Det jeg liker spesielt godt ved boken, er at den tar for seg praksisnære temaer fra hverdagen som får studenten til å reflektere kritisk over tematikken.

Det er viktig at barnehagelærerstudenten lærer seg å stille seg undrende til måten yrket praktiseres på, og stiller det forløsende spørsmålet: Hvorfor gjør vi som vi gjør?

HVA ER VEILEDNING?

I bokens siste kapittel har Marit Heldal skrevet om veiledning, og jeg kunne ikke sagt det bedre selv: «For å få en mest mulig lærerik og spennende praksisperiode, kreves det at du som student går aktivt inn i veiledningssituasjoner og tar ansvar for din egen læring».

Kunnskap om hva veiledning er, og hvordan studenten kan lære gjennom egen refleksjon, er grunnleggende viktig for utviklingsreisen, og etter min mening er dette kapittelet bokens viktigste del.

Barnehagelærerutdanningen er litt av en reise i det pedagogiske universet, og for at studenten skal få en grunnleggende forståelse for teorien som formidles i undervisningen, må den henge sammen med barnehagens praksis. Denne boken gir studenten en opplevelse av sammenheng, og er i mine øyne en helhetlig, praksisnær fagbok som må stå høyt på pensumlista.

Veiledningsfortellinger

Om ledelse og personalsamarbeid i barnehagen
Magritt Lundestad
Fagbokforlaget (2019)
192 sider

Hvilke utfordringer som leder møter barnehagelærerne i hverdagen? Boka inneholder veiledningsfortellinger fra studenter i praksis. Boka viser deg fem måter du kan jobbe med tekstene på, for å reflektere over egen praksis. Tema er ledelse, arbeidsmiljø, arbeidsmoral og samarbeid.

Sammenheng og kontinuitet

Samtaler om overganger i små barns liv
Kirsti Tveitereid
Cappelen Damm Akademisk (2019)
174 sider

Hvordan gjøre barnehagestart og overganger i barnehagebarns liv positive, gode og trygge? Boka har åtte fagsamtaler med pedagoger, foreldre, forskere og ledere om temaet, som Stig Broström, Marie Skinstad-Jansen og Hilde Dehnæs Hogsnes.

Er det innafor å være introvert?

Fellesskapet står sterkt i det norske utdanningssystemet, og kanskje spesielt i barnehagen. Samtidig finnes det en del unger som helst vil være alene. Er det greit?

Tekst og illustrasjon:

Morten Solheim er senior-rådgiver i Utdanningsforbundet. Han skriver spalten *På liksom* på egne vegne. morten.solheim@utdanningsforbundet.no

Det er ganske tidlig morgen i en helt alminnelig barnehage. Det er kun frokostklubben som har ankommet på gul avdeling. De faste fire som står på trappa når døra åpnes, er i full gang med havregrøt og røverhistorier. Olivia er også på vei inn. Hun sitter ganske stille på pappas fang og lar han ta av henne støvlene. Hun hjelper til. Vipper tærne nedover så sokken skal gli lettere gjennom støvelhalsen.

– Sånn, da får jeg komme meg av gårde, sier pappaen når støvlene er parkert.

Olivia sier ingenting.

Hun gir pappa en klem, smiler så vidt og glir ned på gulvet. Med begge hendene løfter hun matboksen over hodet og svinser stillferdig inn til de andre.

Alle sier hei.

Olivia bare smiler.

Barna er vant til det og maser ikke mer. Så da burde det jo i grunn være greit. Men så er det jo ofte slik at voksne forventer mer av barn enn barn forventer av hverandre.

– Det er lov å si hei, Olivia, sier Veronica mildt.

Olivia sier ingenting.

– Det er ingen som vil leke med dem som ikke sier noen ting, vet du.

Olivia sier ingenting.

– Ja ja, du får få lov til å våkne litt.

Tre ting skjer. Veronica minner først Olivia om gjengs folkeskikk: «Det er lov å si hei». Deretter gir hun inntrykk av at Olivia er en lite attraktiv lekekamerat, for til slutt å konkludere med at Olivia skal «få lov til» å være stille en liten stund til. Ingenting er sagt på en hard måte, men alle setningene bærer i seg en forventning om at alle barn skal være med på praten.

Olivia velger å avstå fra samtalen og vipper

i stedet ned matboksen på en såpass fiks måte at hun får de andre barna til å le. Hun smiler og repeterer øvelsen før hun tar av lokket. En skive med gulost og en halv banan. Fast meny.

PÅ AVSTAND

Utover dagen pågår flere leksituasjoner som Olivia ikke deltar i. En familielek i utkleddningskroken, en herjelek på puterommet og en dans med fallskjermen på utelekeplassen. Olivia holder på med sitt. Hun blar i en bok, hun perler litt, og hun observerer et par lekesekvenser på avstand. Når alle skal ut, spør hun om å få bli igjen inne. Det får hun ikke. Alle skal ut.

Først når fallskjermen ligger i en krøll på bakken, sånn i totiden på ettermiddagen, tar

Olivia initiativ til å leke. Hun får med seg Mats på å skli i gjørma. Den vesle bakketoppen har knapt gress igjen, men det gjør da ingenting, så lenge underlaget er av jord og regnet høljer ned.

Mats og Olivia hoier og skriker. Olivia er kommandant:

– Du først. Mats!

– Fortere!

På et tidspunkt får de litt kjeft.

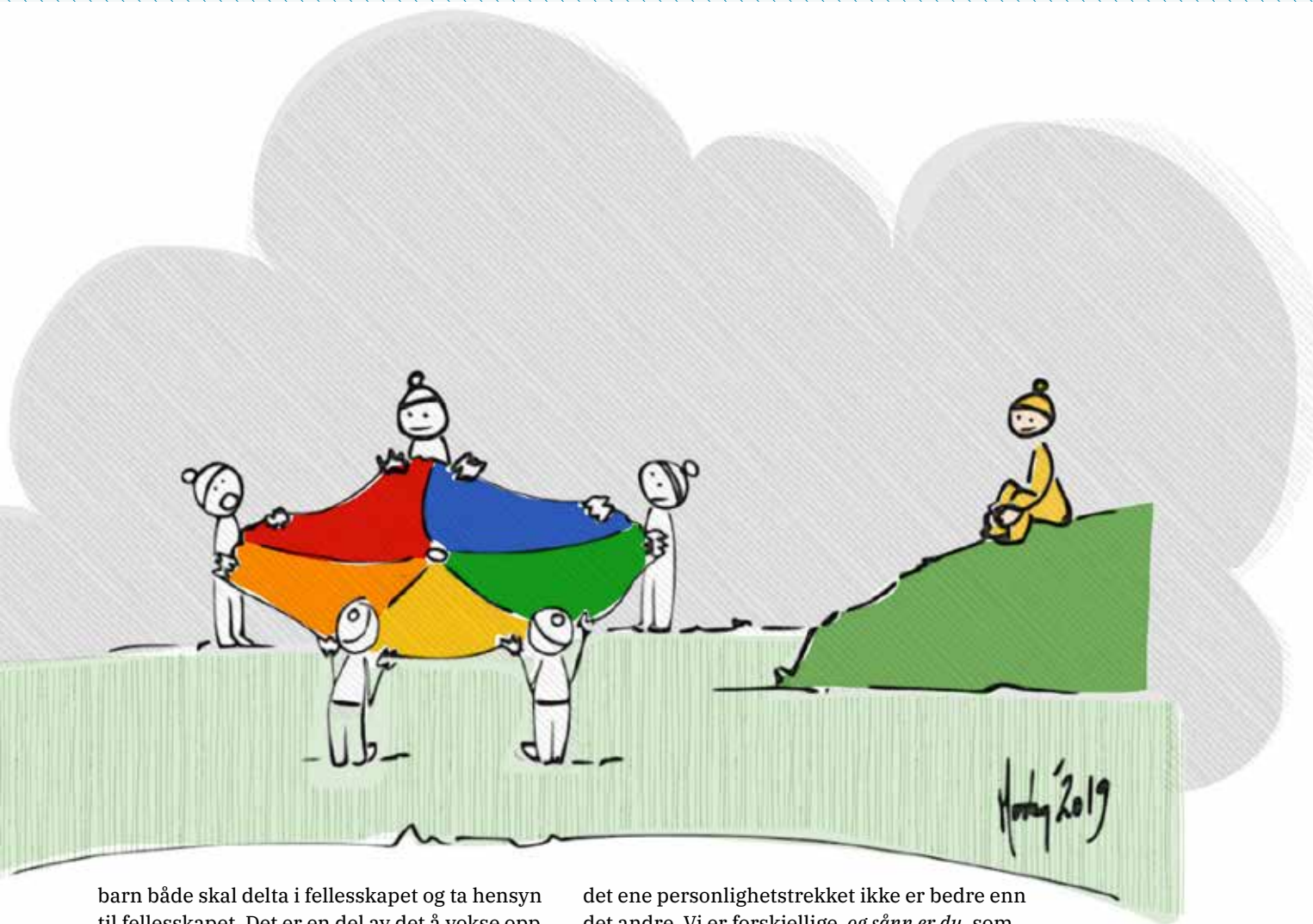
– Nei! HVA har jeg sagt om å skli i gjørma? Vi har egen sklie!

Mats og Olivia ser dumt på Veronica. En sklie av metall er jo ikke i nærheten av så morsom som en sklie av gjørme. Det vet jo alle!

FORVENTER VI FOR MYE?

Da jeg gikk førskolelærerstudiet, var sosial kompetanse skikkelig i vinden. To komponenter husker jeg spesielt godt: selvheldelse og selvavgrensing. Barn må både ha mot og lyst til å ta ordet og selvinnsikt nok til å la det være, litt forenkla sagt. Og dette er jo viktig. Vi vil jo at

«Barn skal lære å omgås andre *fordi* barn er forskjellige, ikke med tanke på at vi skal bli så like som mulig.»

barn både skal delta i fellesskapet og ta hensyn til fellesskapet. Det er en del av det å vokse opp, bli oppdratt og danna.

Men mon tro om vi ikke forventer litt for mye innimellom? Lek herjelek, men rydd opp etter deg. Ta ordet, men ikke for lenge. Bli med og syng, men ikke for høyt. Ja, jeg karikerer, men kun det som har et snev av sannhet i seg, er mulig å karikere. Og med en tiltakende bruk av ulike former for pedagogiske programmer hvor metoden er tuftet på atferdsregulering, er faren for at karikaturen blir praksis til stede.

SÅNN ER DU

Innimellom har jeg glede av å høre på programmet «Sånn er du». Her møter kjente folk opp i studio, etter å ha gjennomført personlighetstesten Big Five. Programlederne står for analysen. To av personlighetstrekkene som måles i testen, er ekstroversjon og introversjon. Kort sagt er du ekstrovert når du henter energi av å være sammen med andre, mens de introverte må lade opp alene før de slenger seg med i sosiale lag.

Programlederne i Big Five pleier å si: «Vi vurderer ikke, vi sorterer». I dette legger de at

det ene personlighetstrekket ikke er bedre enn det andre. Vi er forskjellige, *og sånn er du*, som programtittelen sier. Jeg synes ikke vi skal begynne personlighetstesting i barnehagen, langt ifra. Men jeg tenker at vi innimellom kan tenke litt mer «ja ja, sånn er du».

SÅNN ER OLIVIA

Det å bidra til sosial kompetanse er fortsatt en del av barnehagens samfunnsmandat. Det skulle nesten bare mangle. En av de tingene barn bør få ut av å gå i barnehagen, er å omgås på en ålreit måte. Men premisset må være at barn skal lære å omgås andre *fordi* barn er forskjellige, ikke med tanke på at vi skal bli så like som mulig.

I barnehagen jobbes det aktivt for at alle barn skal bli med på leken. I det hele tatt står det vi gjør i fellesskap, sterkt. Spørsmålet er om ideen om at alle skal delta, gjør at det å være ekstrovert får en mer positiv valør enn det å være introvert. Ta Olivia for eksempel. Hun står ikke utenfor leken fordi hun blir utestengt. Nei, hun velger å være alene fordi har behov for det. Sånn er Olivia. Og det må da være innafor, må det ikke?

Hvordan bruker vi tiden vi har i barnehagen?

Skal vi bruke tid på planlagte aktiviteter, eller på å sitte på gulvet og leke med barna? For tiden er der. Det er hva vi benytter den til, vi må gjøre noe med.

I min drømmeverden møter jeg en ny hverdag med et lett positivt sinn, det er en dag med fire voksne og ni barn. Det er stabilitet og lite sykefravær i personalgruppa, og vi har muligheten til å dele oss slik at barna får ro, nærhet, omsorg, kjærlighet og støtte til lek og undring. I min drømmeverden har vi mange muligheter. Vi får til det vi må, skal, burde og best av alt: det vi ønsker å gjøre. Vi har muligheten til å lytte til de små kroppene som så gjerne har lyst til å ta med den voksne inn i en ny og spennende lekeverden.

Men slik er det ikke. Likevel tenker jeg det er viktig at vi øker bevisstheten vår rundt den tiden vi er sammen med barna, og hvordan tiden preger oss. For tiden går som den alltid har gjort, den kan vi ikke stoppe, men vi kan bestemme innholdet i den. For hva er egentlig det viktigste vi gjør i barnehagehverdagen med barn i alderen 1–6 år? Hvordan bruker vi den tiden vi har? Hvordan forholder vi voksne oss til den tiden vi har? Kan vi prøve å se hverdagen fra et barns øyne? Hvordan beveger vi voksne oss? Hvor lenge sitter vi stille av gangen? Føler vi ofte på tidspress, og i så fall: Hvordan påvirker dette barna?

ORGANISERING AV TIDEN

Hvor mye tid i løpet av hverdagen er planlagt, og hvem er planene for? Jeg stiller meg ofte kritisk til dette innholdet, og lurer på om vi noen ganger planlegger hverdagene for foreldrene og ikke for barna. Tenker vi noen ganger mer på foreldrene enn på barnegruppens behov og ønsker?

Kathrine Mathilde Fagereng
Barnehagelærer med master i barnehagepedagogikk. Pedagogisk leder i Slagen barnehage i Tønsberg og forfatter.
kathrinefagereng@hotmail.com

”Når vi velger å se på alt det vi faktisk får til, så vil vi ha mer av nettopp det.

Selv tenker jeg at det er lite som er bedre enn å få lov til å være sammen med barn uten at det er andre ting som krever tiden vår, og da må jeg stille meg selv noen spørsmål:

- Hvor mye presses inn i barnehagehverdagen?
- Hvorfor er det viktig at vi gjør akkurat det fremfor noe annet?
- Hvem sier at vi skal gjøre det?
- Hva er viktigst for barnegruppen vår akkurat nå?

Det siste spørsmålet mener jeg er det aller viktigste. Kan vi organisere oss frem til mer tid til kvalitetsrik lek, der vi har fokus på alt det vi faktisk får til i disse fantastiske samspillene? For tiden er der. Det er hva vi benytter den til, vi må gjøre noe med.

BRYTE HVERDAGSMØNSTRE

Bente Fønnebø (2014) skriver at «vi har nok tid om tid forstås som noe som kommer til oss som en mulighet», og da tenker jeg umiddelbart på hverdagens faste rutinemønstre. I barnehagens verden går mye av tiden til faste rutiner som måltider, av- og påkledning og stell. Kan vi tørre å tenke annerledes om hverdagens rutinemønstre og endre dem? Er det lov? Hva om vi for eksempel lar barna spise mat mens de gjør noe annet? Er det greit? Hvis tiden kommer til oss som en mulighet, kan vi være impulsive og spontane og vise barna en litt annen side av en helt vanlig barnehagehverdag? For hva har egentlig

barna krav på at en vanlig barnehagehverdag skal inneholde?

VÆR TIL STEDE I NUET

Vitenskapsmannen Georg Christoph Lichtenberg sa at «De menneskene som aldri har tid, får utrettet minst», og det tenker jeg at vi kan ta med oss inn i barnehagehverdagen også. Jeg tror vi må være mer kreative brukere av tiden vi har, og se mulighetene, ikke bare de mange utfordringene vi oftest har. Og at vi samtidig klarer å fokusere på hva som er viktig for barnegruppen vår akkurat nå, nemlig nærvær og tilstedeværelse. Når du er tilstedeværende med barna i nuet er du pålogga, du er til stede med hele deg, med alle sansene dine. Du ser barna du er sammen med, du lytter oppmerksomt, du får med deg samtalene, og når du er påkobla, så kan du bli med inn i deres verden. Barna vil være sammen med deg, fordi de ser, kjenner og føler at du er påkobla. Det lyser av små øyne som elsker at den voksne er med, en voksen som er akkurat her, akkurat nå. Sammen med dem.

Når vi voksne har tid, kan vi sitte lenge på gulvet og leke sammen med barna, kan vi holde leken i live over lange perioder. Vi kan være med og ta leken inn i nye dimensjoner og univers. Når vi interesserer oss for det som skjer på gulvet, og lytter til de små ingeniørene, kan magiske ting skje, og når vi blir sittende uforstyrret på gulvet, har vi roen i oss til å være fokusert på alt det som foregår der. Det er lettere å komme inn i barns verden fra et likeverdig nivå, der blikkene møtes, og vi er pålogga hverandre.

FØLELSEN AV GOD TID

Følelsen av å ha god tid når du er sammen med barn, er så avgjørende. Det er kvalitet i seg selv å ha god tid. Da jeg begynte å skrive om tid, så tenkte jeg aller først på å skrive om de tidene i løpet av dagen det var viktigst å ha god tid, som under måltidet, i garderoben og under stell – men det er like viktig å ha god tid når du er med på leken, leser bøker, er i en formingsaktivi-

”Hvor mye tid i løpet av hverdagen er planlagt, og hvem er planene for?

HVA VIL DU BRUKE TIDEN PÅ? Hvordan skal vi klare å få følelsen av god tid i barnehagen? Det handler om å se på hva som er viktigst for barnegruppen akkurat nå, og bestemme oss for hva vi vil bruke tiden på, skriver artikkelforfatteren.

tet med en gruppe barn eller ute på tur i skogen. Så hvordan skal vi klare å holde på følelsen av å ha god tid igjennom store deler av barnehagehverdagen? Jeg tror at det handler om å velge. Og at når vi velger å se på alt det vi faktisk får til, så vil vi ha mer av nettopp dette.

SENK TEMPOET

Kanskje skal vi fremover bruke litt mer tid på de gode samspillene, og ikke la oss jage av alt vi MÅ, SKAL og BURDE. Kanskje kjenner du deg igjen, og tenker at det er noe du kan gjøre annerledes i hverdagen med barna du er sammen med, slik at dere får mer tid til å være akkurat her og nå. For hva er egentlig det viktigste vi gjør sammen med barna i deres barnehagehverdag? Jeg tror at det viktigste vi voksne kan gjøre, er å være sammen med barna om deres hverdag – og la det ta den tiden det tar.

Å møte barnas følelser gir resultater

Hver gang Jacob gråter når faren leverer i barnehagen, får han trøst så lenge han trenger. Å investere tid i avskjeden er avgjørende for barnets trivsel.

Jacob gråter høyt og tårene renner da pappa er på vei til å gå. Jeg løfter Jacob opp, bærer han tett inntil meg og snakker rolig med han. Setter ord på det jeg tror han føler: «Jeg ser du ikke ville at pappa skulle gå».

Etter en stund stopper gråten, men fortsatt er han i sorg over avskjeden. Han klamrer seg til meg, og vil helst vi skal holde oss i ro. Det gir trygghet. Forutsigbarhet. Nærhet. Jeg gir han det han trenger av tid. Prøver ikke å få fokuset hans over på noe annet, han er ikke klar for det ennå. Lar han sitte på fanget, viser at jeg aksepterer følelsene hans.

SIGNALET NÅR HAN ER KLAR

Så ser jeg at blikket til Jacob blir mer åpent for det som skjer i rommet. Det forsiktede signalet om at han begynner å bli klar. For å bryte isen ber jeg han om hjelp til å ta av tape, så vi kan feste tegneark til gulvet. Jacob smiler da vi med overdreven makt prøver å få løs tape fra rullen. Nå er han klar til å bli med og tegne med de andre barna. Når de vonde følelsene er forstått, akseptert og bearbeidet, trenger barnet hjelp til å komme seg videre, slik at det ikke blir værende i de vonde følelsene. Den voksne hjelper barnet til å komme i samspill med andre gjennom

Kristin Øien Bjørvik

Barnehagelærer for de minste barna i
Taraxacum barnehage, Stjørdal
kristin.oien@gmail.com

”Jacob klamrer seg til meg, og vil helst at vi skal holde oss i ro. Det gir trygghet, og jeg gir han det han trenger av tid.

det tredje. I dette tilfelle var det tegning. Dette er en viktig del av følelsesreguleringen, å komme seg videre. Barnet må være i rolig sinnsstemning før det kan skje. Blir det gjort for tidlig, fører det til at den voksne avleder barnets følelser ved å flytte fokuset over på noe annet. Barnet kan da oppleve at det ikke blir møtt og forstått, og den vonde følelsen kan bli liggende og ulme i barnet resten av dagen. Små signaler som endring i blikket ga meg informasjon om hvor Jacob var i følelsesreguleringen sin.

BARN TRØSTER BARN

I tiden dette foregår, kommer det flere barn. Ola blir lei seg og gråter når pappaen skal dra. Jeg tar han på fanget og gjentar samme prosess som jeg gjorde med Jacob. Nærhet, rolig stemme og setter ord på følelsene hans. Hjelper han med å organisere kaoset i følelsesspekteret. Jacob, som holder seg i nærheten av meg, kommer bort, legger armen rundt Ola og koser han forsiktig. Jacob tar i bruk de erfaringene han har, fra gjentatte ganger å bli møtt på samme måte.

Når Ola har kommet over sorgen ved avskjeden, har det kommet flere barn. Rørt og ydmyk sitter jeg og observerer en sprudlende Jacob i frydefull lek med jevn-

aldrende barn. Rørt over å se at de vonde følelsene er byttet ut med ekte glede, og ydmyk over den påvirkningskraften jeg har på barnas følelsesliv. Jeg føler meg trygg på at de vonde følelsene Jacob hadde under avskjeden, er borte. Trygg på at han har det beste utgangspunktet for å få en god dag i barnehagen.

MÅ IKKE BAGATELLISERE

Det er viktig ikke å bagatellisere den påkjenningen det kan være for et barn å ta avskjed med foreldrene. Og at de får hjelp til å komme seg over følelsen, så de ikke er i den resten av dagen. Det krever nære og sensitive voksne som leser barnets signaler, slik at de kan gi riktig hjelp til riktig tid. Innen frokost er ikke Jacob i sorg lenger. Han er i lek, han viser glede og begeistring, og det er disse følelsene som følger han gjennom barnehagedagen.

NÆRHET OG TID:

Da Jacob gråter når pappa leverer han, møter jeg han på følelsene, gir han nærhet og tid og prøver ikke å få fokuset hans over på noe annet, skriver barnehagelærer Kristin Øien Bjørvik. Illustrasjonsfoto: Adobe stock

Hold deg oppdatert på hva som skjer innen barnehagefeltet

**Her får du nyheter, forskning og debatter,
mens du venter på neste utgave av tidsskriftet.**

utdanningsnytt.no/forste-steg

**FØRSTE
STEG**

Sa jeg god morgen til alle som kom i dag?

Det spørsmålet har jeg ofte stilt meg etter å ha brukt det meste av barnehagedagen på å organisere i stedet for å være til stede. Vi må jobbe for bemanning på gruppenivå, skriver Ann Mari Milo Lorentzen.

La jeg merke til om alle hadde noen å leke med? Sa jeg god morgen til alle som kom i dag? Har jeg utrettet noe i dag utenom å organisere dagen? Dette og mange flere spørsmål stilte jeg meg selv daglig når jeg gikk hjem fra jobb som pedagogisk leder.

ORGANISERING FREMFOR NÆRVÆR

Opplevelsen av å være en organisator fremfor en pedagogisk leder som har ansvar for det pedagogiske innholdet, bekreftes gjennom forskningsprosjektet Gode barnehager for barn i Norge (GoBaN):

«Når gruppene har mange barn, og personalet har varierende kompetanse og erfaringer, fant vi at strukturering av dagen og aktivitetene fikk stor oppmerksomhet.» Videre sier forskerne at: «selv om vi finner at personalet i denne studien har høy kompetanse, kompenserer ikke denne nødvendigvis for strukturelle forhold, som mange barn, støy, uro og trangt om plassen.»

Dette er gjenkjennbart. Rommet for de spontane samspillene med barna, muligheten for å hjelpe barna videre i en lek som har gått i stå, eller å lese en bok med noen få barn forsvinner i alt som bare «må» fikses. Dette har vi som jobber i barnehage, påpekt lenge. Etter mye jobbing har vi nå fått en lovpålagt bemanningsnorm og en skjerpet barnehagelærernorm. Dette er allikevel ikke nok, fordi det ikke sikrer hvor mange barn en barnehagelærer kan ha ansvar for. Jeg mener barn bør sikres en rett til å tilhøre en barnegruppe som er tilpas-

set deres behov og forutsetninger, og dette bør veie langt tyngre enn økonomiske hensyn.

FORSVARLIG GRUPPESTØRRELSE

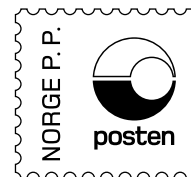
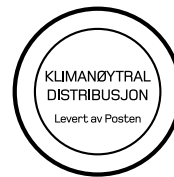
Landsmøtet i Utdanningsforbundet ga i november organisasjonen klar beskjed om at vi må jobbe for at bemanningen skal gjelde på gruppenivå. Dette er jeg enig i, men jeg synes ikke det er enkelt å si noe om hva som er en forsvarlig gruppestørrelse til enhver tid. Utfordringen med en fastlåst norm er at dersom loven regulerer at det skal være ni barn og fire ansatte på en småbarnsavdeling, kan det fungere godt et barnehageår. Men hva hvis du året etter får to barn med nedsatt funksjonsevne som vil kreve mye, og du som barnehagelærer mener at det ikke vil være pedagogisk forsvarlig med mer enn sju barn? Likevel tilsier økonomien at det må være ni. Hva da?

Øie-utvalget, som i 2012 gjennomgikk barnehageloven, foreslo at barn skulle ha rett til å tilhøre en gruppe tilpasset deres alder og forutsetninger, og hvor pedagogisk forsvarlighet skulle ligge til grunn. Dette er frem til nå ikke tatt til følge. En slik lovendring, i samspill med dagens normer, ville vært et godt redskap for å kunne sette sammen grupper hvor barna kan oppleve seg sett, hørt og møtt ut ifra sine forutsetninger. Det er for meg pedagogisk forsvarlig. Kanskje vil det gjøre at flere barnehagelærere kan gå hjem fra jobben og oppleve seg som en barnehagelærer fremfor en organisator.

Ann Mari Milo Lorentzen

Leder Kontaktforum barnehage i Utdanningsforbundet
annmarimilo.lorentzen
@utdanningsforbundet.no

Returadresse:
Første steg
Utdanningsforbundet
Postboks 9191 Grønland
N-0134 Oslo

LES OG LYTT PÅ BOKMAGI OVER 40 SPRÅK

Hold kamera på telefonen
over QR-koden og kom
direkte til tilbudet

**NÅ OGSÅ
FOR IPHONE!**
androide kommer

**TEST
GRATIS**

Polylino er en digital boktjeneste for barnehagen. Alle bøker i appen er innlest på norsk og mange av bøkene i appen finnes innlest på over 40 andre språk! Ved å dele bøker og leseopplevelser på de språk som finnes i barnegruppa styrker man det enkelte barns identitet og skaper nysgjerrighet og interesse for hverandres språkkulturer. Alle barn bør få oppleve bøkernes magi, på sitt språk!

Test GRATIS og uforpliktende i 30 dager hos polylino.no!

Polylino

